

306929

7/1928

1928. 10. 10.

GRAFIKAI SZEMLE

XXV. ÉVFOLYAM
1. (284) SZ.

20K

FOLYOIRAT A NYOMDA- ÉS ROKONIPAROK MŰVELŐI RÉSZÉRE

Bud. Gu. 198 / 25.

FELELŐS • SZER-
KESZTŐ-KIADÓ
**WANKO
VILMOS**
TÁRSZERKESZTŐ
**NOVÁK
LÁSZLÓ**

1928

+ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL +
BUDAPEST VIII. CONTI UCCA 4. SZÁM
TELEFON: JOZSEF 310-16 + ELOFIZETÉSI
DIJA 12 SZÁMRA 18 P • 6 SZÁMRA 10 P

OKTÓBER

UNGARISCHE
GRAPHISCHE
RUNDSCHAU
EINE ZEITSCHRIFT
FÜR DAS BUCHGE-
WERBE + HERAUS-
GEGEBEN VON W.
WANKO BUDAPEST
CONTI UCCA NR 4

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TÍZSZER • EGYES SZÁM ÁRA 1.70 PENGO

GRAFIKAI SZEMLE

FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK MŰVELŐI RÉSZÉRE • MEGJELNIK ÉVENKINT TÍZSZER (12 SZÁM)
BUDAPEST, 1928 OKTÓBER HÓ

XXV. ÉVFOLYAM
1. (284.) SZÁM

Újjáépítés

A magyar nyomdaipar háborúelőtti nivója egyben a nyomdai munkásság szakmai képzettségének nivóját tükröztette vissza. Jött azonban 1914, az átkos világháború, minden kultúrmunka megakasztója. Nyomában rombolás és pusztítás járt. Az élet egyetlen területe sem maradt ettől mentes. *Erkölcsei és szellemi dekadencia támadt mindenütt az egész vonalon.* Lejtőre került és válságba jutott az egész gazdasági és társadalmi élet. A pusztítás és a nyomában járó szenvedés olyan arányokat öltött, hogy ha az emberek között nemesebb érzés és főleg önzetlenség diadalmaskodni tudna, úgy ilyen átkos szerencsétlenség nem szakadna többé az emberiségre. Mert elrettentő példa gyanánt szolgálna, hogy gonoszság és önzés évszázados kultúrát miként dönt romba.

A világháború és az ezt nyomon követő forradalmak vihara nagysokára elült. Ekkor vált csak láthatóvá, hogy a fergeteges vihar milyen pusztítást vitt véghez. *A vihart nem mi támasztottuk, de a romokat nekünk kell eltakarítani és mindazt, ami számunkra értéket jelentett, de elpusztult, újjá kell építenünk.*

Ez az építómunka továbbképző szaktanfolyamok és nyomtatványkiállítások rendezésével évekkel ezelőtt már megindult, de a legszorgosabb igyekezet mellett sem lehet mindaddig eredményes, amíg az oktatáshoz a megfelelő eszközök rendelkezésre nem állanak. Ilyenek: a gyakorlati tanműhely és a megfelelő szakirodalom megteremtése. Utóbbi között elsősorban egy jól szerkesztett szaklap az, amelyre föntieken kívül is elengedhetetlenül szükség van. Az újjáépítés útján a szak-kultúra fejlesztésének ehhez az állomásához: a *Grafikai Szemle* föltámasztásához, most érkezünk el. Ehhez szerényen azt jegyezzük meg, hogy a jól szerkesztett szaklap: oktatója, útmutatója, lexikonja, tanácsadó jóbarátja mindenkinek, de elsősorban azoknak, akik ismereteiket igyekeznek gyarapítani. *A tudás hatalom! Öntudatos és önérzetessé teszi az embert. Emeli az önbizalmát és értékeségét.* Szakszervezeti szempontból is fölbecsülhetetlen értéket jelent a szakmailag jól képzett munkás, mert csak az a munkás öntudatos és bátor *harcosa szervezetének, aki a szakmáját alaposan érti.* Ezt a célt szolgálja a jól szerkesztett szaklap, amelyre minden nyomdai munkásnak szüksége van. Az újra meginduló *Grafikai Szemle* Wanko Vilmos szaktársunk szerkesztésében és kiadásában jelenik meg. Wanko szaktársunk eddigi tevékenysége garancia arra, hogy a *Grafikai Szemle* a kitűzött célt fogja szolgálni. Hogy ezt minél hatásosabban tehesse, hogy a *Grafikai Szemle* a szak-kultúra forrásává válhasson, amelyből mindenki meríthessen, siessünk mindannyian támogatására.

Wiesenberger Vilmos.

Tizennégy esztendő

és néhány hónap múlt el azóta, hogy a *Grafikai Szemle* békebeli utolsó száma megjelent. Tizennégy esztendő... a világegyetem életének egy röpké pillanata, az emberi létezés egy töredéke..., de ha lelki szemünk előtt fölvonultatjuk e csaknem másfél évtized világhistóriájának gyászos eseményeit, akkor úgy érezzük, mintha az Idő járásának óralapján a másodpercmutató is csigalassúsággal mozogna... Az emberek milliói szálltak a férfielelet legszebb korában jeltelen sírok mélyére, milliók váltak nyomorékká, az anyagi javaknak világhistóriai viszonylatban is példátlan pusztulása nyomán az erkölcsi leromlás, züllés sohasem sejtett mértékét észlelhetjük mindenütt az életben. Ez az időszak a szenvedő és satnyuló emberiségre nézve idegsorvasztó lassúsággal múlt el anélkül, hogy a szenvedések, nélkülözések végére értünk volna, avagy csak megsejthetnők a borzalmak végét, a boldogulás vágyva várt kezdetét...

Ez a tizennégy esztendő nem suhint el nyomtalanul a nagy nyomdászcsalád feje fölött sem. Sőt, a magyar nyomdászszágnak az általánosan érzett bajokon kívül egészen különleges bajokkal kellett megküzdenie, amiket azonban e helyen felsorakoztatni nem lehetséges.

Ez alkalommal csak azokat a veszteségeket említjük föl, amelyek a nyomdászszágot szakkulturális élete terén érték.

A háború kitörésének első napjaiban nyilvánvalóvá vált, hogy a *Szakkör működését föl kell függeszteni*, mert tagjainak több mint kétharmada bevonult. A választmány ezt határozatilag is kimondotta s egyben jóváhagyta az elnökség azon intézkedését, amellyel a *Grafikai Szemle* nyomásra kész augusztusi számának további munkálatait megállította.

Ezek az intézkedések a magyar nyomdászszágot szakkulturális életét egyik napról a másikra kioltották. Szaklap, szaktanfolyamok, előadások, kiállítások, pályázatok megszűntek és szüneteltek hosszú, hosszú ideig.

A háború tartama alatt szakkulturális téren nem fordult elő nevezetesebb esemény. Pedig ha valaha szükség volt céltudatos szakoktatásra a nyomdaipar terén, úgy ez az időszak éppen a 1914—1919 közötti négy esztendő volt. Gondoljunk csak azokra a fiatal szaktársainkra,

akik ez időben tanulták Gutenberg apánk ma már művészetté fejlett iparát. Az akkori termelési viszonyok, módszerek, anyagok szinte lehetetlenné tették, hogy valaki magasabbfokú kiképzésben részesülhessen. Fokozta a bajt az is, hogy ifjú tanítványaink nagyrésze a normális tanulási idő kitöltése előtt volt kénytelen a szedővasat vagy egyengetőkést a Mannlicherrel fölcserélni. Ezek a fiatalok, ha vissza is tértek a katonai életből békés polgári foglalkozásukhoz, szakképzettség dolgában nem képviselték azt a munkástípust, amelyre a nyomdaiparnak szüksége lett volna, hogy a nyomdai üzemek háborúalatti lerongyolódása folytán amúgyis mélyresüllyedt nivóját följavíthatta volna. Ezt éreztük s meg is kíséreltük a korrekciót, de — nem rajtunk múlt — igen kevés sikerrel. A szakkulturális mozgalom megújulásának első jeleként jelentkezik 1919 legelején az akkor még önálló Szakegyesület akciója a *nyomdaipari szakiskola* létrehozása érdekében, de ezt a kom-mún kitörése meggátolja.

A kommún bukása utáni időben természetesen leg gondolni sem lehetett a Szakkör megalakítására, vagy szaktanfolyamok létesítésére. Ehhez hiányzott a nyugodtabb atmoszféra, de meg kevesen is voltunk, akik mint a régi Szakkörben vezetőszerepet betöltő szaktársak az új alakulásban is szerepet vállalhattunk volna. Fájdalommal kell megemlékeznünk arról, hogy a háború a Szakkör vezetősége, tekintélyes előadói gárdája sorából nagyon sok küzdőtársunkat kívánta áldozatul szakkulturális életünk pótolhatatlan kárára. Ilyen körülmények között nem is volt csoda, ha *hivatalosan* senki sem gondolt a magyar nyomdaipari szakkulturális élet föl-támasztására.

1920 elején *Biró Miklós* nyomdatulajdonos megindította a *Magyar Grafikát* és ezzel a szakmabeliek ideálisabban gondolkodó elemeit újabb munkára serkentette. Ettől az időponttól kezdve már sűrűbben merülnek föl tervezgetések a Szakkör és a szaktanfolyamok föltámasztására. Ezek azonban még mindig csak magán-vállalkozások képében jelentkeznek, leginkább a *Magyar Grafika* környezetéből indulnak ki s ekként nem is vezethetnek eredményre.

Az első hivatalos lépést a Szakkör újraelakítása

felé a Segélyző-Egyesület legutolsó küldöttközgyűlése tette, amikor a Szakkör megalakítására adott fölhatalmazást a választmányának. A Szakkör megalakításának azonban egyelőre itt nem részletezhető okok útját állták s így a Segélyző-Egyesület nem tehetett egyebet, mint lehetővé tette egy olyan szerv megalakulását, amely hivatva volt három esztendőre biztosítani a nyomdaipari továbbképzést.

Ez a szerv volt a *Szakkör Tanács*, amelyben nemcsak munkások ültek, hanem a munkáltatók is kellő képviselőkhöz jutottak. Ez a Tanács szervezte meg a *Nyomdaipari Továbbképző Tanfolyamokat*, amelyeknek költségeit felerészben a Segélyző-Egyesület, felerészben pedig a Főnökegyesület hacsátotta rendelkezésre.

E tanfolyamokkal kelt újból életre szakkulturális munkálkodásunk. Főlösképpen volna itt újból vázolni e tanfolyamok három esztendejének eredményeit. *Csupán annyit kell leszögeznünk, hogy a tanfolyamok, ellenére a tekintélyes anyagi áldozatoknak, mégsem nyujthatták azt a széleskörű szakmafejlesztést, amire a magyar nyomdaiparnak szüksége lett volna és amit mindnyájan áhítottunk.* E tanfolyamok nevelő hatása elsősorban csak a tanfolyam hallgatóira terjedt ki és a nyomdászszág széles rétegeibe csak nagyon lassan hatolhatott be.

Ez a tudat csak erősítette a Szakkör föltámasztása iránti vágyat s a Szakkör eszméjét a három év elteltével annyira megérlelte, hogy az illetékes fórum az alapszabályok megtárgyalását is napirendre tűzhette.

1927 nyarán kezdtük tárgyalni az új Szakkör alapszabályait, de egynéhány kardinális pontra nézve a munkáltatókkal megegyezni nem tudván, a tárgyalásokat megszakítottuk. Azóta ez ügyben csak szűkebb körben folyt tovább az eszmecsere, anélkül, hogy ez a félbeszakadt tárgyalások folytatásához vezetett volna.

Ez az egy esztendő azonban éppen elegendő volt arra, hogy a Szakkör megalakításának eszméjét végleg megérlelje. A Segélyző-Egyesület által egyedül föntartott fővárosi és vidéki tanfolyamok hallgatói között *föltartózhatalanul hódított teret a Szakkör eszméje* és általuk a nyomdászszág szélesebb rétegeiben is mind sűrűbben hangzott föl az óhaj a szakkulturális munkálkodás egyesületi megszervezése iránt. *Szakkört és Grafikai Szemlét!*

Szinte jelszóvá vált ez az óhaj, amelynek egyik

része — a Szakkör megalakulása — a megvalósulás küszöbén áll, a másik része pedig — íme — már meg is valósult a *Grafikai Szemle megindítása képében.*

Az a körülmény, hogy a *Grafikai Szemle* egyelőre mint magánvállalkozás indul meg, meg vagyunk róla győződve, semmit sem von le értékéből. *Szaktársi intézmény tulajdona marad a lap továbbra is, jelenleg a Szakegyesületé, a Szakkör megalakulása után a Szakköré.* A kiadói jog csak két esztendőre illeti meg a mostani szerkesztő-kiadót.

Ezzel a számmal tehát a *Grafikai Szemle huszonötödik évfolyamába lép*, hogy folytassa nevelőmunkáját ott, ahol 1914 augusztusában megszakította.

Ez a most kezdődő nevelőmunka azonban egészen más kell hogy legyen, mint amilyen volt a háborúelőtti.

Technikai szempontból a program nemigen fog változni, mert a *Grafikai Szemlét ezután is a gyakorlati élet szigorúan vett követelményeinek megfelelően kívánjuk szerkeszteni.* Nemcsak új nyomdászgenerációt akarunk a nyomdaiparnak nevelni, hanem az elmúlt másfél évtized alatt az életbe kikerült ifjúságnak a hóna alá akarunk nyúlni, hogy fogyatékos kiképzését a gyakorlati élet kívánalmainak megfelelően kiegészíthesse.

Más tekintetben pedig *szolgálatába szegődik a Szakkör, a szaktanfolyamok eszméinek, propagálója lesz a hazai és külföldi szakkulturális egyesületekkel való együttműködés szükségességének.* Elő akar mozdítani minden olyan akciót, amely a szakmafejlesztés kérdését általános vagy speciális hazai vonatkozásban előbbre viheti.

Nem kell különösen hangsúlyozni, hogy a *Grafikai Szemlét* a szaktanfolyamokkal a legszorosabb kapcsolatba kívánjuk hozni. E tekintetben lapunk nem csupán a krónikás szerepét kívánja betölteni, hanem olyan *szoros együttműködést* kíván kifejtetni a tanfolyamokkal, amely alkalmas lesz a hallgatók *ambíciójának fölkeltésére*, illetve állandósítására.

Bizalommal vegyes reménykedéssel bocsátjuk útjára a *Grafikai Szemle* új folyamának ezt az első számát. *Bízzunk* abban, hogy becsületes és szakmaszeretettel átitatott terveinket a rendelkezésre álló anyagi keretek között eredményesen megvalósítjuk s *reméljük*, hogy e

törekvésünkben nemcsak megértéssel osztozik a nyomdászság, hanem a teljes és tökéletes megvalósítás érdekében támogatását is biztosítja. Minden könyvnyomtató anyagi és erkölcsi támogatására számítunk, mert működésünk a nyomdai munkás- és munkáltatói szempontból egyaránt legfontosabb érdekét: *a szakmai továbbképzés fejlesztését* fogja szolgálni.

A mai akcidensszedés és a gyakorlati élet követelményei

A javakorabeli mesterszedők sajnálattal gondolnak a régmúlt békeévekre, amikor szakmabeli munkálkodásukat sokkal szabadabban gyakorolhatták. A megrendelő megkövetelte a szép munkát és ennek érdekében nem riadt vissza nagyobb áldozatoktól sem, a nyomdák maguk is nagy súlyt helyeztek arra, hogy az intézetükből kikerülő nyomtatványok minőség dolgában ne csak a megrendelőt elégtessék ki, hanem ízléses és tetszetős kivitelükkel reklámjául szolgáljanak a cégnek; éppen ezért a mesterszedőkkel szemben sokkal nagyobb igényeket támasztottak. A mesterszedők viszont igen erősen fölfokozott ambícióval végezték munkájukat, s tudva azt, hogy a magasabb nivójú képzettség egyben nagyobb bért, emberiesebb megélhetést jelent, nagy súlyt helyeztek a folytonos önképzésre. Ezek az úgynevezett boldogabb idők elmúltak s általános a vélemény, hogy az idősebb nyomdászgeneráció nem is éri meg visszatérésüket. Meg kell tehát alkudnunk a mai helyzettel és a mesterszedés terén való munkálkodásunkat a mai viszonyoknak megfelelően kell irányítanunk. Ez azonban ne jelentsen lemondást, hanem csupán a gyökeresen megváltozott viszonyokhoz való alkalmazkodást.

Vizsgáljuk meg tehát, hogy a gyakorlati élet követelményei milyen irányban és milyen mértékben változtak meg az akcidensszedés művelése terén.

E vizsgálat *háromirányú* lesz és pedig:

Elsősorban vizsgáljuk meg, *milyen követeléseket támasztanak a megrendelők a nyomdával szemben?*

Másodsorban nézzük meg, *milyen teljesítményre képesek nyomdáink az akcidensszedés terén?*

Harmadszor: *mit várnak nyomdáink vezetői az akcidensszedőktől?*

E három főkérdéssel kapcsolatban önmaguktól vetődnek föl újabb további kérdések is, amelyek anyagi, ízlésbeli és szakképzettségbeli vonatkozásúak; ezekre a mellékkérdésekre azonban megkapjuk a válaszokat a főkérdésekre megállapítandó feleletekben.

Vegyük elő az első kérdést.

Bebizonyítható tény, hogy a nyomtatványfogyasztók egészen máskövetelményeket támasztanak a nyomdákkal szemben ma, mint az annyiszor megsiratott békeévekben. A megrendelők régebben is megkövetelték, ma is megkövetelik a szép nyomtatványt, de míg azelőtt áldozatokra is hajlandók voltak, csak hogy nyomtatványuk különb legyen a konkurens cég nyomtatványainál, addig ma ezt az áldozatkészséget csak ritkán tapasztalhatjuk. *Ma jelszavuk a megrendelőknél: a nyomtatvány ne kerüljön sokba*, mert az adminisztráció és a reklámozás költségeit a minimumra kell csökkenteni és ha már takarékoskodni kell, kezdjük ezt a nyomdásznál! E jelszó igen hamar talált utat a legjobb kereskedelmi körökbe. Nem szólunk azokról a nyomtatványfogyasztókról, akiknek igényét kielégítik a raktárra készült és papírkereskedésekben kapható cégnyomásm nélküli számlák, szállítólevelek és a többi nyomtatványok, amelyekre bélyegzővel nyomják rá a cégcímet. Minket inkább azok a nyomtatványfogyasztók érdekelnek, akik a mai — elismerjük — igen nehéz gazdasági viszonyok között sem nélkülözhetik a nyomtatványokat, de ebben a tekintetben — sokszor saját érdekeikkel ellentétben — túlzásba viszik a takarékoskodást. Békeidőben igen gyakori volt az olyan eset, amikor a megrendelő nem riadt vissza nyomtatványának *megrajzoltatásától*, igen helyesen úgy gondolkozván, hogy ily módon sikerülhet csak nyomtatványainak többé-kevésbé *jellegetes* külsőt adni; a két-három színben való kivitel is köznapi volt. Nagyon természetes, hogy ilyen példák nyomán a takarékoskodó nyomtatványfogyasztók is többet áldoztak nyomtatványaik kivitelére. Rajzolt megoldás helyett megelégedtek az olcsóbb szedéssel is, a kétszínben való nyomással, de ennek dacára minőségmunkát követeltek. Itt azután tág tere nyílt a mesterszedőnek szakképzettségét kimutatni és ízlését csillogtatni.

Nézzük már most, hogy ebben a tekintetben mi

a helyzet ma? A mai nyomtatványfogyasztónak *alig vannak igényei*, legalább is igen kevesen akadnak közöttük olyanok, akik az ízléses nyomtatvány iránti szeretetüket megőrizték. A legtöbb megrendelőből a háborús esztendő kényszerű nyomorúsága úgyszólván teljesen kirtotta a szép sajtótermék iránti érzéket. Túlságosan hozzászoktak az inséges idők ránc-kényszerített szokásához: amit csak lehet, pótanyagokkal helyettesíteni. A túlságosan egyszerű nyomtatvány ekkor nyert polgárjogot, mert akkoriban illett is, kellett is takarékoskodni, mert akkor fogytán voltunk azoknak az anyagoknak (jó klisé, szép papír, elsőrendű festék és a többi), amiket a szép és kvalitásos nyomtatvány előállításánál nem nélkülözhattünk. A napi használatba vett különböző pótanyagok pedig sokszor a legjobb szándéknak és a legszebb terveknek is nyakát szegték.

Magunk részéről tehát *a háborús inség szülte igénytelenségben is látjuk az általános színvonal leromlását*. Hallottunk már megrendelő-

ket azzal érvelni, hogy az egyszerű nyomtatvány is megteszi ugyanazt a szolgálatot, mint a magasabb színvonalú technikával előállított és drágább sajtótermék, hiszen volt idő, amikor közönséges »Roneo« sokszorosítógépeken készült körlevelekkel a legjobb üzleteknek vetette el a magvait üzletfelei körében.

A mai megrendelők nagy többsége megelégszik a legegyszerűbb kiviteli nyomtatvánnyal is, a rajztól és a kliséstől pedig szinte irtózik a viszonylag sokkal nagyobb költségek miatt. A többszínben való nyomtatást is lehetőleg meg akarják takarítani és a legtöbbször csak a legkínosabb rábeszélés után sikerül megszerezni a beleegyezést a kétszínű kivitellhez. A nyomtatványfogyasztók egy igen kis töredéke már kezd ugyan visszatérni a békebeli szokásokhoz, nyomtat-

ványainak színvonalát mindinkább emeli, igényeit a nyomdával szemben fokozza, nem riad vissza *grafikusművészek* munkájának igénybevételétől, az ezzel járó klisékészítéstől és a rendszerint többszínű nyomástól sem.

A nyomtatványfogyasztók e kis töredékét azonban az akcidensszedés szempontjából nem üdvözölhetjük Messiásként. Az akcidensszedőnek ma sokkal szűkebb keretek között kell mozognia, meg kell elégednie az egyszerű sikerekkel, tudom-

másul kell vennie, hogy ma az egyszerű szedés-technika divatját kell élnünk, mert a megrendelő anyagi tehetsége vagy áldozatkészsége igen egyszerű eszközök használatára kényszerít. A második kérdés: *milyen teljesítményre képesek a nyomdák az akcidensszedés terén?* E pontnál meg kell állapítanunk, hogy a mai viszonyok között nem is lehet csodálkoznunk azon, hogy nyomdáink vezetői és tulajdonosai *elsősorban a termelés mennyiségét* igyekeznek fokozni és csak azután gondolnak a *minőség javítására*. Akinek módjában van bepillan-

tani a hazai nyomdák mai üzemfölrissítési politikájába, az hamarosan rá fog jönni arra a tényre, hogy a magyar nyomdák az a kis töredéke, amelyik a háborús leromlás után fölszerelésének részbeni fölrissítésére határozta el magát, az inkább szedőgépeket vagy gyorsajtókat szerzett be.

A betűanyag fölrissítésére csak igen kevesen gondoltak, inkább vállalták azt a kockázatot, hogy betűanyaguk természetes leromlása a termelés minőségét hátrányosan befolyásolja, sőt a többtermelést célzó berendezésekhez fűzött reményük teljesülését is kétségessé teszi, mert hiszen kopott betűanyagból szedett munkáknak nyomásra való előkészítése sokkal több időt vesz igénybe.

Nyolc esztendő óta élénk figyelemmel kísérjük

Reklámlap; tervezte Horváth János a budapesti nyomdaipari továbbképző tanfolyamok Wanko Vilmos vezette előadásain. Tangírozott részek: pirosszínűek; egyébként fekete.

a magyar nyomtatványok színvonalának javulását. Megfigyelésünk kétségtelenül igazolja, hogy e tekintetben nincs okunk szégyenkezni. A magyar nyomdászág lépést tartott a korrallal, divattal és nem is olyan régen az úttörő szerepét is sikeresen betöltötte. *De ez a megállapítás csakis a szedésstílust illetően állja meg a helyét.* Kopott betűanyaggal kultiválják nálunk a legmodernebb szedésirányokat, mert nyomdáink túlnyomó nagy többségében még mindig nem állnak rendelkezésre azok az új típusok és újirányú díszítőanyagok, amelyek nélkül modern stílusú munkát lehet ugyan — nagy kinnal — létrehozni, de minőségileg teljesen kifogástalan munkát aligha.

Talán nem lesz érdektelen, ha közöljük ama megfigyelésünket, miszerint ehhez hasonló jelenségeket tapasztalhatunk a szomszédos államok nyomdaiparában is, de a Romániához csatolt Erdélyt kivéve, másutt mindenütt erősebb tempóban halad a nyomdák betűanyagának fölfrissítése, mint nálunk. Ezt a megfigyelésünket már volt alkalmunk olyan körben is hangoztatni, ahol ezt helytelennek és bántónak találták, utalván arra a sok új betűbeszerzésre, amelynek nyomát a budapesti napilapokban és egyéb nyomtatványokon »úton-útfélen« láthatjuk. Hát az igaz, hogy a fővárosi nagy nyomdák (szabatosabban: *napilapnyomdák*) valóban nagyobbarányú betűanyagfölfrissítést hajtottak végre, mert a napilapokhoz használt betűanyag a tömöntödei sajtolás-következtében sokkal hamarabb válik használhatatlanná, mint a rendes üzemben. Ezzel szemben azonban a kis- és középnyomdák, főként pedig a vidéki nyomdák alig gyarapodtak újabb betűkkel, modern szedésstílusok kivetítésére alkalmas díszítőanyagokkal. Az így megcsontosodott lerongyolt állapot csak vergődést jelent úgy a nyomdára, mint munkásaira nézve. *Tíz-tizenöt éves, sőt még ennél is régiebb beszerzésű betűanyaggal kvalitásos munkát előállítani lehetetlenség,* kivált akkor nem, ha a nyomtatógépeket is kikezdte már az idő vasfoga.

Sajnos, a gazdasági helyzet ma olyan nyomasztó, hogy jobbrafordulását aligha lehet rövidesen várni. Meg vagyunk róla győződve, hogy a nyomdák nagyon is átérzik e lehetetlenül súlyos helyzet tarthatatlanságát, de segíteni a bajon egyelőre nemigen tudnak.

Nem habozunk annak a kijelentésével, hogy a

magyar nyomdaipar éppúgy elkerülhette volna ezt a nagyfokú lerongyolódást, mint ahogy elkerülte a német nyomdaipar, amely 4—5 évvel ezelőtt kezdte meg a fölfrissítést, amikor ennek anyagi föltételei a maiaknál sokkal kedvezőbbek voltak. E sorok írója annak idején rá is mutatott a nyilvánosság előtt a fölfrissítés szükségességére és arra a kedvező alkalomra, amely a koronaromlás idején abban nyert kifejezést, hogy a betű kilogrammjának dollárára a békebeli ártételek színvonala alatt mozgott. Ennek a figyelmeztetésnek azonban nem sok fogantatja volt, nagy kárára a nyomdaiparnak, amely a kedvező alkalmat nem tudta akkor üstökén ragadni.

Nyomdáink teljesítőképessége az akcidensszedés terén éppen a betűanyag leromlottsága miatt *túlságosan korlátozott és ezt nagyon bajos mesterszedői ügyeskedéssel ellensúlyozni.*

Már most vegyük figyelembe az előbb mondotakat s vonjuk le a következtetést a fölvetett harmadik kérdést illetően is: *mit várnak nyomdáink vezetői az akcidensszedőtől?*

Kétségtelenül sokkal többet, mint amennyit nyújtani képesek. Ezzel nem akarjuk lebecsülni akcidensszedőink képességeit, csupán arra akarunk rámutatni, hogy akcidensszedőinket *hihetetlenül nehéz feladat elé állítják* úgy a megrendelők, mint a munkáltatók azáltal, hogy *egyszerű technikájú, de egyben magasnívójú szedésművészetet követelnek tőlük.*

Ezeknek a követelményeknek vajmi ritkán képes megfelelni a mai akcidensszedő, főként azért, mert a rendelkezésére álló eszközök: *betűk és díszek nem alkalmasak már egy valóban kifogástalan munka előállítására.* Az akcidensszedő hiába igyekszik munkájának fölépítésénél a legújabb divatú irányelveket követni. Ha kétségtelenül be is bizonyítja, hogy a modern akcidencia föltételeivel tisztában van, munkájának végeredménye bizony nem a legkifogástalanabb, mert a modern szedésstílus monumentalitását, szépségét, artisztikusságát teljesen lerombolja a szegénység, amely a betűanyag kopottsága folytán a nyomtatványról úgyszólván lerí.

Főntebb már említettük, hogy az agyonkoptott anyagok használata már azért sem gazdaságos, mert a nyomásra való előkészítés idejét túlságosan kinyújtja. Ehelyütt még hozzáfűzhetjük azt, hogy a kopott betűanyagokkal való kényszerű munkálkodás a sedő munkáját is

késlelteti, már pedig a mai akcidensszedőtől nemcsak egyszerű s emellett nívós munkát követelnek, hanem *főként gyors munkát. Ócska* anyagból pedig *szép és ízléses munkát gyorsan* kiszedni, majdnem olyan lehetetlenség, mint fából vaskarikát csinálni.

Azonban ezzel a lehetetlenséggel is meg kell birkóznia a mai akcidensszedőnek, mert letagadhatatlan tény, hogy *a gyakorlati élet valóban az egyszerű, gyors és mindamelllett kifogástalan munkát követeli meg tőle.*

Nagyon nehéz föladat az egyszerű szedéstechnika kultiválása. Az agyonkoptatott anyagokkal és egy-két színnel való sikeres munkálkodás sokkal nagyobb *elmélyedést, fölfokozott ambíciót, széleskörű tanulmányokat* igényel. Mindezekhez pedig *csorbítatlan munkakedv* és szakadatlan *önképzés* kívánatos.

Lapunknak nem célja, hogy gazdasági kérdésekkel is foglalkozzék, de nem kerülhetjük el annak a megállapítását, hogy *akcidensszedőink mai anyagi helyzete távolról sem alkalmas az ambíció fölkeltésére, illetve fokozására.* Kénytelenek vagyunk erre a körülményre is rámutatni s utalni a békebeli viszonyokra. Akkoriban közel 25 olyan mesterszedővel bírt a fővárosi nyomdaipar, akik magasabb képzettségüket az Iparművészeti Iskolán szerezték meg; tucatnyi olyan mesterszedővel dicsekedhettünk, akik grafikus rajzoló is voltak és pedig a javából. Bárány Nándorhoz, Fekete Bélához, ifjabb Aigner Antalhoz hasonló kvalitású grafikusokat a mai hivatásos (nem nyomdász) grafikusművészek soraiban is nehezen találunk. Ezeknek a régivágású mesterszedőknek *az ambícióját nemcsak a szakmaszeretet fokozta föl* annyira, hogy egészségük kockáztatásával (Bárány Nándor) éjjelt nappallá változtatva folyton-folyvást tanultak, hanem erre sarkalta őket *az a biztos tudat, hogy a magasabb szakképzettség sokkal magasabb munkabérből s egyéb mellékkereseti lehetőségben nyeri el jutalmát.* A mai kereseti és megélhetési viszonyok egyáltalán alkalmatlanok arra, hogy egyeseket az elődökhöz hasonló mértékű önképzésre sarkaljanak. A mai kereseti viszonyok arra sem elegendők, hogy egyesek több szaklapot járassanak. Könyvkereskedőnktől tudjuk, hogy békében a *Deutscher Buch- und Steindruckerei*-ből havonta 60—65, a *Typographische Jahrbücher*-ből pedig 75 példány kelt el csak Budapesten (csak kolportázs útján;

a közvetlenül előfizetett példányok száma is tekintélyes volt, de ma e szám is szégyenletesen kicsiny). Ezzel szemben az elsőnek említett lapból ma összesen 5 példány, a másodikból még *ennyi sem szokott elfogyni.*

A *Grafikai Szemle* céljával tűzte ki, hogy a kezdő és haladó akcidensszedőknek segítségére siet, megmutatja az utat, amelyen haladva *a gyakorlati élet követelményeinek megfelelőbb munkát érhetnek el.* Szedéspéldáinkban inkább az egyszerűbb munkákat fogjuk fölsorakoztatni, mert ilyen példákat igényel a megrendelő és munkáltató, nemkülönben a nyomdák nagy részének technikai fölszerelése, illetve ennek avultsága.

A magasabb nívójú szedésművészetet sem szorítjuk háttérbe, mert erre is szükség van. Sokan vannak az akcidensszedők között olyanok, akik a magas iskolájú munkákból le tudják szűrni az egyes motívumokat és ezeket az egyszerűbb munkáknál is képesek hasznosan gyümölcöztetni. Szedéspéldáink nagyobb részével azonban a *gyakorlati követelményeknek megfelelőbb munkára kell nevelnünk olvasóinkat.* ABC

Tanay József

Mi nyomdászok, Gutenberg ivadékai, már a foglalatosságunknál fogva is évszázadokon keresztül mesgyenyítői voltunk mindenféle kulturális törekvésnek; ezenfölül pedig a magunk altruisztikus intézményeivel gyakorta jó példát adtunk az egyéb foglalkozások embereinek is.

Nem csoda tehát, hogy a nyomdász névnek nagy volt a becsülete mindenkoron. Az átlagos műveltségen jóval fölül álló, szélesebb értelmi horizontú, az emberségesség és jóság felsőbb fokozataira emelkedett embernek tekintették mindenkor a könyvnyomtatót, s ennek a jó véleménynek megvolt a maga alapja: az *igazi* nyomdászember méltón illett bele minden idők szellemi és lelki arisztokráciájába.

Most sincsen másképp. Akit *igazi*n megihletett a maga nemes foglalkozásának a szelleme: az a nyomdászember lelki műveltség, a jó és igaz megérzése és a szociális kötelességtudás tekintetében kimagaslik az átlagos emberek sorából s tudatosan vagy öntudatlanul is, de folytonosan hordja a téglát a jövő nemzedékek nagy Walhallájának megépítéséhez.

Jólesik megmondanunk: szép számmal vannak sorainkban kollégák, akikkel gyönyörűség elbeszélgetni, mert egyeneslelkű, világosfejű emberek,

akik átérzik a maguk nagy emberi misszióját, mert többet igyekeznek visszaadni a társadalomnak, mint amennyit kaptak tőle; s akik szabad idejük föláldozásával, gyakran súlyos anyagi áldozatokkal is ott serénykednek valamely kollégialis intézmény vagy egyesülés körül, nem várva egyéb jutalmat a fáradozásukért, mint a maguk kifejtett szociális lelkiismeretének megnyugtató helyeslését. A szaktársi egyesülésekben és körökben, tanfolyamokon stb. dolgozó kollégák csoportjai, az a sok-sok bizalmiférfi, házipénztáros és egyéb funkcionárius mind-mind a szociális lelkiismeretnek erre a titkos parancsszavára végzi a maga nagyértékű részletmunkáját, áldást, tudást és megnyugvást hintve a vérei számára s benső megelégedettséget és öntudatot teremtve önnönmagának.

Nyomdásztársadalmunk emez emelkedettsége, a vis inertiae sötét hatalmával való folytonos szembe-szegeződöttsége, építő munkára való hajlamossága mindig a vezérei tevékenységében nyilvánult meg legtudatosabban. Ők voltak a mi nagy építkezésünknek a pallérai s legszorgalmasabb téglahordói is egyszersmind. Ők voltak azok, akik a maguk példájával nevelték a véreiket ernyedetlen társadalmi munkára. Ők voltak a mi tiszta és magas sztos nyomdászetikánknak őrei és elmélyítői.

Micsoda szép, nemes, embernél emberebb alakjai voltak nyomdásztársadalmunknak ezek a preceptorok, úttörők, iránymutatók: Buschmann Ferenc, Sauerwein Géza, Ács Mihály, Firtinger Károly, Záhonyi Alajos, Hirsch Lipót, Szabó Elek, Bauer J. M., Anft János, Antensteiner Ferenc, Zaka Lajos, Leitner Pál, Tanay József. Mennyi szépet, jót, igazi kollégialitást tanulhattunk tőlük.

Mind elköltöztek immár a hetvenes és nyolcvanas évek e vezető nyomdászai. Az egy *Tanay József* él közülök. Az aranyzajú, csillogó pennájú Tanay József, a Typographiának, Magyar Nyomdászok Évkönyvének és a *Grafikai Szemlének* egykoron való szerkesztője, a Könyvnyomdászok Szakköre húsz esztendőn át való vezére, a munkásbiztosító hosszú időközön keresztül ingyen dolgozott népszerű elnöke, az Ébredés dalkörnek lelke, a Pesti Könyvnyomdának a technikai személyzet által megválasztott művezetője, majd igazgatója, sok-sok nyomdászai meg munkásjóléti intézménynek évtizedeken át bölcsen és kristályos önzetlenséggel dolgozott vezérlő munkása.

Amikor a Grafikai Szemle most megújítottan ismét életrekel: első üdvözlésünk ennek az ősz patriárkának szól, a Szakkör s folyóiratunk megalapítójának, aki húsz éven át termékenyítő munkával öntözte, ápolgatta a nyomdászai akarat és tipográfustudomány eme virágait. Az ő szeretetteljes és bölcs elnöksége s szerkesztősködése idején lett népszerűvé a nyomdászati szakkultúra eszméje, s szaktanfolyamaink is az ő szózatára kezdtek meggyümölcsöző munkásságukat.

Néhány hete mindössze, hogy a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság személyzete bensőséges szép ünnepléssel búcsúzott el Tanay Józseftől, aki

most már — hetvenegyesztendő korára — elérkezettnek vélte az időt, hogy rengeteg munkássága után végre nyugalomba vonuljon. Becsületos nyomdászai szívekből fakadó sok-sok jókívánság hangzott el ezen az ünnepen s ezekhez mi is oda-fűzzük a mi szeretetteljes jókívánságainkat: a Grafikai Szemléét, az ő édes gyermekéét. *Novák László.*

A helyesírás és a nyelvhelyesség tanításának kérdéséhez

Mikor a tanfolyam keretében szervezett szakszeminárium előadásaiiba beillesztették a *helyesírás* és a *magyar nyelv* elméleti oktatását is, az a kérdés merült föl elsősorban, hogy *milyen módszer* lenne a legalkalmasabb a szedők és a korrektorok ebbeli ismereteinek fejlesztésére. Ez a kérdés azért merült föl, mert a szaktanfolyam eredeti rendeltetésének megfelelően a *nyomdai munkások általános szakképzettségének fokozatos továbbfejlesztése volt a főcél*, amelynél természetesen a tanítás anyagának és rendszerének elsősorban a *gyakorlatias szempontokat* kellett figyelembe vennie. S minthogy a *helyesírás* és *magyar nyelv* körébe tartozó főbb ismeretek *elméleti* tanítást kívánnak, ennél fogva ezeknek az *elméleti* tanításoknak is a *gyakorlati* szempontokat kell követniök, hogy a tanfolyam résztvevői minél több tanulást vonhassanak ki az előadásokból. A tanfolyamvezetőség részéről idevonatkozóan folytatott tanácskozásokon ilyenformán hamarosan kiderült, hogy a helyesírás és a magyar nyelv tanításának kérdése nem is olyan egyszerű elméleti kérdés, mint amilyennek kezdetben látszott, mert *elméleti* tárgyat *gyakorlatiasan* tanítani sokkal nehezebb feladat, mint *gyakorlati* természetű ismereteket *elméleti* úton előadni. Éppen ezért a Korrektorok Köre részéről kiküldött bizottságnak minden egyes tagja más és más módszerrel vélte ezt a tanítási kérdést megoldani s hosszas megbeszélés után végre engem bíztak meg az előadások megtartásával.

Minthogy Magyarországon ez volt az első kísérlet arra, hogy felnőtt nyomdai munkások részére *helyesírási* és *magyar nyelvi* előadásokat tartsanak, számolnom kellett azzal a körülménnyel, hogy a résztvevő szaktársak bizonyos tartózkodással fogják ezeket az előadásokat látogatni, mert hiszen olyan elemi ismeretek elsajátításáról van szó, amelyekből a leendő nyomdásznak már az iskolákból kellett valamelyes meghatározott készültséget magával hoznia a pályára. Tehát olyan hallgatóság előtt kell a tanítás anyagát előadni, amelynek az előismerete igen különböző. Alapjában azonban mégsem lehetek tekintettel minden egyes részvevő előképzettségére, mert hiszen az természetes, ha az egyik *több*, a másik *kevesebb* előképzettséggel bír, az előadás módját nem lehet úgy megállapí-

tani, hogy minden egyes hallgató csak *éppen azt* tanulhassa, *amire* szüksége van. Ilyen módszert a részvevők érdeklődésének csökkenése nélkül úgy-
szólván teljesen lehetetlen elgondolni. S minthogy a szedők és korrektorok foglalkozásukat úgy-
szólván a *helyesírás* jegyében művelik, magától érte-
tődik, hogy a helyesírás szabályainak ismerete és
tudatos alkalmazása fokmérője gondolkodásuk fe-
gyelmeztségének és szakműveltségüknek. Éppen
ezért az előadások anyagát úgy kellett földolgoz-
nom, hogy a *kezdeti* ismeretekből kiindulva, min-
dig a szedők és korrektorok *szakmabeli* igényei-
nek megfelelően illesszem bele a gyakorlati mun-
kák folyamán előforduló tudnivalókat a tárgykör
keretébe.

A *helyesírásból* tehát átvettem mindazokat a *főbb*
szabályokat, amelyeket a gyakorlati munka folya-
mán fölmerülő kétséges helyesírási esetek szem-
pontjából tudniok kell. Így bevezetőül megmagya-
ráztam elsősorban a magyar helyesírás *elveit* (szó-
elemző és kiejtés szerint való írásmód), azután az
iskolai, az *akadémiai* és a *Balassa-féle* helyesírás
eltéréseit, a *rövid* és *hosszú* ortográfiát, a mással-
hangzók kettőzésének, az összetett mássalhangzók
kettőzésének és a mássalhangzó párok kettőzésének
eseteit, a régi magyar családnevek és földrajzi nevek
írását, a nagy kezdőbetűk alkalmazásának eseteit,
az idegen szók írásmódját, valamint az összes be-
szédrészekből alkotott szóösszetételek egybeírásá-
nak szabályait; végül pedig a fontosabb írásjelek
alkalmazását. Meg kell jegyezni, hogy a rész-
vevők az egyes szabályokról jegyzeteket készítet-
tek, az esetleges ingadozásokat vagy kétséges ese-
teket illető kérdésekre pedig kimerítő magyaráza-
tokat kaptak. S mikor az összes szabályok elméleti
ismereteit átvettük, áttértünk a helyesírás *gyakor-*
lati alkalmazására részint *tollbamondás* alapján,
részint *kéziratolvasással* egyesített *átírás* alapján.
Az átírásokat azután én rendszerint kikorrigáltam
és megmagyaráztam. Ezzel a gyakorlati módszer-
rel a részvevő szaktársak nemcsak ellenőrizhették
írás helyességüket, hanem egyszersmind a föllett
helyesírási hibák kijavítása révén maguk is tevé-
kenyen résztvettek a helyesírás alkalmazásában.

A fokozatos továbbművelődés végett pedig később
áttértünk a *magyar nyelv* körébe tartozó tudni-
valók előadásaira, amelyek elsősorban a *helyes*
magyarság elsajátítására irányultak, hogy a szak-
társak nyelvérzékét a szedés minden nemében elő-
forduló nyelvi hibák fölismerésére kifejlesszék és
hogy a *nyelvhelyesség* kérdéseiben való önálló el-
igazodásra képesítsék. Ebből a szempontból min-
deneke előtt a nyelvhasználatnál merőben ellenkező
kifejezési módok, magyartalan mondatszerkeszté-
sek, értelemzavaró szórendi hibák, helytelen szó-
képzések és ragozások kerültek sorra, mégpedig a
nyelvtan eszközeinek közérthető módon való alkalmazásával.
Az egyes beszédrészek magyarázata kap-
csán azok mondatbeli viszonyait ismerttettem és az
idevonatkozó példákban a helyeset a helytelennel
szembeállítva, megvilágítottam, hogyan *lehet* és

mikor *kell* a legkisebb beavatkozással a szedésben
mutakozó nyelvbéli hibákat kijavítani. És hogy a
nyelvvél bánás ügyességét a részvevők saját írá-
sukkal is gyakorolják, a rendszeres előadások után
néhány egyszerűbb fogalmazási dolgot is ké-
szítettek előre megadott tételre, amiket szintén át-
javítottam és a nyelvkezelés szempontjából meg-
magyaráztam.

Látnivaló tehát, hogy úgy a *helyesírás*, mint a *ma-*
gyar nyelv körébe tartozó elméleti ismereteket
fontosságuk szerint foglaltam össze és oly módon
adtam elő, hogy azokat nemcsak megtanulhatták
a szaktársak, hanem maguk is tevékenyen részt-
vettek az oktatásban, ami által valóban *gyakorla-*
tias módszerrel vették át az elméleti tudnivalókat.
Ezzel a módszerrel *kettős* célt követtem; először
is *elemi* tudnivalókat a felnőttek gondolkodás-
módjához és ismereteihez viszonyítva közvetítet-
tem, másodsor pedig minden sematikus mago-
lás nélkül, a gyakorlati munkából kivont esetekre
nézve könnyen érthető elméleti szabályokat vilá-
gítottam meg. S tekintve, hogy töretlen úton kel-
lett elindulnom, örömmel állapítom meg, hogy si-
került oly módon a szaktársakban nemcsak az ér-
deklődést fölkelteni ezek iránt a kérdések iránt,
hanem figyelmüket ébrentartva, a komoly tanulás
vágyát is éleszteni bennük. Ez pedig nagy ered-
mény. Aki tudja, hogy a *helyesírás* és a *magyar*
nyelv ismerete mennyire fontos kelléke a szedők
és korrektorok szakműveltségének, az kétségtele-
nül el fogja ismerni, *hogy csakis ezeknek a tudni-*
valóknak rendszeres és alapvető tanításával lehet
bennük a szakma technikai részére vonatkozó kész-
séget továbbfejlesztetni. És nem tartózkodom ki-
mondani, hogy a lefolyt két tanfolyam alatt azt a
tapasztalatot szereztem, hogy a nyomdai munká-
sokban csak szunnyadt a szakmai műveltség ma-
gasabb színvonala iránt való törekvés, de nem
aludt ki teljesen. Ezt a nemes törekvést pedig nem
szabad többé elhanyagolni, hanem rendszeres és be-
hatóbb oktatással állandóan tovább kell fejleszteni.
Mert a helyesírás és a magyar nyelv tanításának
párhuzamosan kell haladni a szedésművelés szak-
szerű ápolásával. Ezen a téren még rendkívül sok
munka vár a szakmafejlesztés hivatott köreire. Ha
szakoktatásunkat megfelelő intézmény nélkül va-
gyunk kénytelenek folytatni, akkor építsük ki tan-
folyamainkat és ez utóbbiakat támogassuk szak-
irodalmunk útján.

A *Grafikai Szemle* mindenestre hivatott *eszköze*
a szakfejlesztésnek, amelyben állandóan rá lehet
mutatni azokra a helyesírási és nyelvhelyességi
kérdésekre, amik a szedés tipográfiai, szépi és
közérthetőségi szempontjaiból általános fontosság-
gal bírnak. S habár az egyöntetű eljárás érdeké-
ben az egységes nyomdai helyesírás igen nagy mér-
tékben meg fogja könnyíteni a szedők és korrek-
torok együttes munkáját, mégis szükséges, hogy
ezeket a kérdéseket praktikus tanácsokkal és rend-
szeres munkával tisztázzuk. Ezt már az a körü-
lmény is parancsolóan szükségessé teszi, hogy a

MEGHÍVÓ

O

AZ MIKE
FŐISKOLAI HALLGATÓK CSO-
PORTJA ÁLTAL 1928 MÁRCIUS
HÓ 23-IKÁN, SZOMBATON ESTE
A HUNGÁRIA-SZÁLLÓ DÍSZ-
TERMÉBEN TANDÍJSEGÉLYAKCIÓJA JAVÁRA RENDEZENDŐ NAGY

JELMEZESTÉLYRE

AMELYRE ÖNT ÉS NAGYRABECSÜLT CSALÁDJÁT TISZTELETTEL
MEGHÍVJA A RENDEZŐBIZOTTSÁG. KEZDETE PONT 9 ÓRAKOR.
A ZENÉT EGY HÍRES KATONAZENEKAR SZOLGÁLTATJA. JEGYEK
A NÉVRE SZÓLÓ MEGHÍVÓK FELMUTATÁSA MELLETT KIZÁRÓLAG
A RENDEZŐBIZOTTSÁGI TAGOK-
NÁL ÉS A BÁL ESTÉJÉN CSAK
A PÉNZTÁRNÁL VÁLTHATÓK

Tervezte: — Entwurf: Lachmann Henrik
Előadó: — Leiter: Spits Adolf

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

**BUDAPESTI
GYERTYAGYÁR**
IX, VÁGÓHÍD UCCA 18
TELEFÓN: 324-06

Tervezte: — Entwurf:
Herschkovits György

Előadó: — Leiter:
Wanko Vilmos

KOBLINGER

ÉS TARSAI

TELEFÓN:
JÓZSEF 999-99

KLISÉGYÁRTÓK

TULAJDONOSOK: KOBLINGER, LÖWY ÉS SULZER
KÉSZÍTENEK MINDENFÉLE
NYOMTATVÁNYOK IZLÉSES
ILLUSZTRÁLÁSÁRA KLISÉT
FOTO- ÉS AUTOTÍPIÁKAT
HÁROM- ÉS NÉGYSZÍN-
NYOMATOKHOZ VALÓ KLISÉKET
ALAPÍTVÁ 1894-İK ÉVBEN

BUDAPEST VI, RÓZSA UCCA 22

Tervezte: — Entwurf:
Kovács László

Előadó: — Leiter:
Spits Adolf

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

könyv- és lapszedés hovatovább teljesen áttért a soröntőgép munkájára, amelynél természetesen sokkal gondosabb szedést kell végezni, mint a kéziszedés munkájánál. Mennél járatosabbak vagyunk tehát a helyesírás és a nyelvhelyesség kérdéseiben, annál gondosabb és hibátlanabb munkát végezhetünk a szedőszekrényénél és a gépnél egyaránt.

Schwarz Armin.

Köln és Berlin

Ezt a mi mostani ezerkilencszázhuszonnyolcas esztendőnk a nyomdásztörténet nagy dátumai közé fogja sorozni az öreg Klió: ez év nyarán tündökölt a büszkén hömpölygő Rajna partján az a nagy tipográfia-kulturális világkiállítás, amely milliónyi ember szemét nyitotta föl a nyomdászat szépségei, a nyomdászat jelentősége, a nyomdászat hagyományos etikája iránt. Ötmillió ember nézte végig a kölni igézetes tárlatot; ötmillió ember lelkében zsendült föl a meggyőződés arról, hogy minden emberi foglalkozások legszebbje, legnemesebbje, legáldásosabbja az, amellyel — közel ötszáz esztendeje — Gutenberg apánk ajándékozta meg a világot.

«Pressa.» Ez volt a kiállítás rövidre fogott címe. Tulajdonképpen a «szóban s képben lerögzített gondolat» világraszóló tárlatának indult a kölni kiállítás; a gondolatközlés azonban elválaszthatatlan a nyomdászat százféle technikájától. A nyomdász hideg, merev ólombetűjéből szikrázik széjjel a tudás és az igazság a világ négy tája felé. Az ólombetű szármányán emelkedtünk ki a középkor babonás félhomályából s az ólombetű lesz elvégre is az egész emberiség megváltója.

Az ólombetű multját és jelenét a maga összes kultúrhistoriai s technikai vonatkozásaiban: ezt hozta elének a tárlat. A jövőjéből — technikai értelemben véve — nem adott sejtető képet. Láttunk szörnyű rotációsokat, de ezek csak hatványozások összetételei a régi szimpla rotációsoknak. Láttunk nagyszerű kéttúrás meg egyéb gyorsajtókat; valamennyiüknek még a König Frigyes agyában fogamzott meg ősi ideája. Láttunk kitűnő szedőgépeket: egyszerűbb kiadású példányaik ott katonának a mi nyomdáinkban is. De a miről esztendőnk óta hallik a suttogás nyomdászati szakirodalmunk berkeiben: a fotografáló szedőgépből, újabb rádiógráfikus nyomtatólehetőségből meg hasonló, valóban új dolgokból nem adott kóstolót a tárlat. Nem érettek meg a nyilvánosság elé hozatalra. Még a Typar sem, az offsetgép számára dolgozó új szedőgép. A régi eszméknek, régi szerkezeteknek a legaprólékosabb részletekig ható tökéletesítése, gigantikus formáig való fölnagyítása: ez jellemzi az újabb idők nyomdászati technikáját, s az így megmólt és kifinomodott gépek s eszközök sokasága töltötte be a Pressa technikai haladottságot mutató

részét: az ólombetű acélkarú szolgáinak szerepét a mai ujság-, könyv- és képsokszorosításban.

Világraszóló technikaátcsavarintó új találmányokat tehát nem láttunk Kölnben, de ami ott szemünk elé tárult: százkilométeres sorfala a szellem szabadságharca nagy dokumentumainak. Ekkora anyagot még soha és sehol nem csoportosítottak össze; emberöltőn át sem lehetne minden szépségét és érdekességét művészszemmel, tudós-elmélyedéssel alaposan áttanulmányozni. Hiszen maga a kiállítás retrospektív része hatalmas csarnokok minden földszinti s emeleti zugát töltötte meg. De szép és tanulságos volt a kiállítás ama sokfelé elszórt része is, amely a nyomdászati oktató munkának s a stíluskereső grafikai próbálkozásoknak az eddigi eredményét hozta elének. Több mint ötven szakiskolának s több száz továbbképző tanfolyamnak a legjava munkái kerültek Kölnbe, nagy művészet- és szakmaszeretetet és milliónyi merész gondolatot reprezentálva a vitrinek százai-ban.

A kölni kiállítás ötmillió főnyi látogatója között ott volt a sokszorosító művészeteknek is néhány-szor tízezer adeptsusa: tipográfusember s ujság-csináló tőkés meg proletár, grafikusművész és re-produktív technikus mindenféle fajtából, lelkes szaktanító s tanulásra éhes, csodálkozó szemű tanítvány vegyesen. Mind-mind mohón itta, szür-csölte a nyomdász-kulturális kiállítás végeleáthatatlan anyagát, s bizonyára valamennyi azzal a misszió-érezéssel távozott a rajnaparti csodák színhelyéről, hogyha egész nyomdász akar maradni, méltó utóda Gutenbergnek: kettős földadatot kell teljesítenie a holta napjáig — folytonosan tanulni és tanítani.

Ugyanez az erkölcsi imperatívum csendült föl szeptember vége felé Berlinben, a világ sokszorosító-munkásságának nagy szellemi centráléjában. A németországi nyomdászok roppant arányú szakkulturális egyesületének, a Bildungsverband der Deutschen Buchdruckernek kongresszusa adta ki a jel-szót, s az visszhangos hozzájárulást keltett a környező államok küldötteinél is.

Ez a Bildungsverband nagyszerű mintaképe a lelkes, önzetlen, magasfokú szakkulturális munkára való tömörülésnek. Huszonöt esztendeje létesült az eddigi széjjelszórt s részben partikularisztikus célokat követett úgynevezett Typographische Gesellschaftok összevonásából. Azóta akkorára fejlődött, hogy most már döntő tényezője a tipográfiai termelés minőségének. Több mint 400 helyiesoport-ján például közel ezer az esztendőnkint rendezett tanfolyamok száma.

A német nyomdász tanul. Ott ez szaktársi kötelesség. Tanul a Bildungsverbandban, tanul a gép-szedők, gépmesterek stb. «spártáiban», tanul mindenütt, gyönyörűség okáért, meg kollégialitásból, mert tudja, hogy semmi sem olyan veszedelmes az egyéni és közösségi érdekre, mint a szakbeli meg az általánosabb értelemben vett tudatlanság.

Nemzetközi szakkulturális kongresszusunk is volt

szeptemberben Berlinben. Németország, Hollandia, Svájc, Svédország, Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Magyarország nyomdasságának delegáltjai foglalkoztak a szakoktatásbeli kölcsönös támogatás és munkaközösség lehetőségének a kérdésével, s a berlini megbeszéléseknek s határozatoknak — aligha csalódunk — nagyjelentőségű eredményei lesznek majdan a továbbképzés és az inasoktatás terén. Talán nálunk is valaha. De előbb föl kell támasztanunk a jövő idők szakkulturális munkájának a letéteményesét: a Szakkört! *Novák László.*

Nyomtatás gépszedésről

A könyvnyomdai sokszorosítóiparban a modern termelőeszközök közül fokozottan nagy jelentősége van a szedőgépnak. Ez a termelőeszköz az aránylagos gyors fejlődésével és további fejlődésének lehetőségeivel minden vállalatnak célkitűzésévé teszi, hogy az emberi munkának ezt a nagy helyettesítőjét és versenytársát a legrövidebb időn belül beszerezhesse, ma azonban már annyira magának az embernek a munkapiacról való kiszorítása szempontjából, mint a könyvnyomdai ipar egyes ágazatainak gyárszerű jellegét fölvevő szűkségből, melyeknél minden más szempont mellékes és csak az lesz tekintetbe véve, hogy az a bizonyos munkamenet minél racionálisabban és a lehető legrövidebb időn belül befejezéshez juthasson. Mert a mai életnek az egész berendezkedése a maga gyors és folytonosan változó fordulataival és eseményeivel úgy erkölcsileg mint anyagilag azt követeli attól a bizonyos vállalatától. Sok esetben tehát nem magának az egyénnek a célja teszi szükségessé ennek a termelőeszköznek a beszerzését, hanem a kényszerítő körülményeknek a nyomása, mivel ellenkező esetben kénytelen volna kikapcsolódni a számottevő nagy vállalkozások sorából.

Nézzük meg például a mai gazdasági viszonyok mellett a napilapok vállalatait, mi történne velük és azoknak a közösségével, ha a 16—32 oldalas napilapokat kéziszedéssel kellene előállítani. Legelső sorban a hely kérdése tenné ezt a terjedelmet lehetetlenné és ezzel együtt az idő rövidege, különösen ott, ahol több ilyen lapot állítanak elő. Hiszen tudjuk, hogy mit jelent ma az építkezés. Továbbá a munkamenet szintén hozzájárulna az egész kalkulációnak a megváltoztatásához, amely ma a szedőgépek javára átlagosan is egy olyan nagy anyagi előnyt biztosít, minek következtében egy tetemes hiány mutatkozna a versenyképesség szempontjából annak a vállalatnak a hátrányára, amely az ilyen lapot kéziszedéssel állítaná elő. Ez a nagy anyagi előny egymagában is magas számot jelent, amely azonban csak emelkedik, ha figyelembe vesszük a szedőgéppel egybekapcsolt egyéb termelőeszközöknek a racionális voltát és a mérhetetlen erkölcsi előnyt, amely azáltal jön

létre, hogy a lapot kedvezőbb időben jelentetheti meg.

A szedőgépek térhódítása azonban nem elégszik meg ezeknek a munkáknak az elvégzésével, hanem szószerint véve magának a könyvnek az előállításánál is napról-napra nagyobb teret foglal el, minek következtében nemcsak a rotációs-gépterem személyzetének van alkalma megismerni a gépszedés előnyeit és hátrányait, hanem a rendes gépterem személyzetnek is alkalma nyílik, hogy ezen a téren közvetlenül is gyakorlati tapasztalatokra szert tegyen.

Sajnos azonban, éppen e téren kell azt tapasztalni, hogy amíg a szedésnél egy tetemes plusz mutatkozik a gépszedés javára, addig a gépszedésről való nyomtatásnál a legtöbb esetben kétszeres hiány áll elő, mert azok a technikai jelenségek, amelyekkel a géppel szedett formának a kezelésénél, *egyengetésénél*, továbbá általában véve a nyomásnál meg kell küzdeni, igen sok időt vesznek igénybe, ennek dacára pedig úgy művészi, mint esztétikai és technikai szempontból megközelítőleg sem tudunk olyan eredményt fölmutatni, mint a kéziszedéssel előállított formákról való nyomtatásnál, de a nagy anyagi különbség mellett továbbá annak a megismerésére is jutunk, hogy az emberi munkában csak úgy tudunk örömet és gyönyörűséget találni, ha a végzett munkának a végső eredménye arányban van a törekvéssel. Ha ez nincs meg, akkor ez a munka lélek nélkülivé válik és az embert leziülleszt arra a fokra, ahol nem érzi magát másnak, csak eszköznek.

A gépszedéssel előállított formának különben már a kilövésénél, zárásánál, szóval a beemelése előtt ügyelni kell olyan dolgokra, amelyek a kéziszedésnél már a természeténél fogva nem okoznak gondot. Ilyen például az, hogy az egyes kolumnákat nem szabad hevenyészve hagyni, hanem tördelés után éppen olyan kikötést követelnek meg, mint ha kéziszedésből állnának és legfőljebb arról lehet szó, hogy a kikötőzsinór rövidebb lehet. Ha a tördelő eleget tett eme kötelességének, akkor a gépmester ne bánjon könnyelműen az oldalakkal, számítva arra, hogy ezt nem lehet összedobni és ha ez mégis megtörténik, akkor könnyűszerrel tudja azt összeállítani, mert a legkellemetlenebb bajoknak egyike jelentkezik ennek következtében. Ugyanis ha az oldalakat könnyelműen dobáljuk, akkor azok eldőlnék, amit csak úgy tudunk rendbehozni, ha minden egyes oldalnak a sorait külön-külön helyrehozzuk. Ez különösen akkor okoz nagy munkát és idővesztést, ha a sorok keskeny papír-csíkokkal vannak ritkítva. Tehát dacára annak, hogy öntött sorokról van szó, az oldalakat ne dobáljuk, hanem a deszkáról éppen olyan gondosan csúsztassuk le, mintha kéziszedésből állnának. A zsinórnak az eltávolítása után még így is minden egyes oldalt meg kell igazítani és a sorokat előre-hátra megmozgatni, hogy azok talpukon egyenesen álljanak és csak ennek elvégzése után toljuk oda szorososan az egész oldalt a helyére.

SZŰCS ÉS MÁRKUS

SELYEMKÜLÖNLEGESSÉGEK ÁRUHÁZA BUDAPEST, PETŐFI SÁNDOR UCCA 18

Tervezte: — Entwurf: Lengyel Lajos
Előadó: — Leiter: Kun Mihály

TC

Az őszi idény beálltával tisztelettel van szerencsém b. figyelmét felhívni a Kemény Zsigmond ucca 3. szám alatt már negyven éve fennálló és a lehető legjobb hírű

CSEMEGE- ÜZLETEM

legújabb és legfrissebb áruira ú. m.:
Hírneves prágai sonka, mindennap frissen és házilag készült sülték, halak, pástétomok, felvágottak, bel- és külföldi sajtkülönlegességek, tea, rum, cognac, bor, pezsgő stb., melyeket állandóan raktáron tartok. Amidőn megjegyzem, hogy fióküzletem nincs, hálásan köszönöm eddigi pártfogásukat s azt ezután fokozottabb mértékben igyekszem kiérdemelni. Különösen felhívom nb. figyelmüket arra a körülményre, hogy az „Oceán” konzervgyár közismert konzervjei városunkban csakis egyedül nálam kaphatók.

ADORJÁN ELEMÉR SZALONTÁN

FÜSZER- ÉS CSEMEGE-
KERESKEDÉSE
NAGYBAN ÉS
KICSINY-
BEN

Tervezte: — Entwurf: Horváth Ferenc
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI
TOVABBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM
HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL

AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER
DES BUDAPESTER
BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

**LUTZ
ENDRE** **MŰVIRÁGGYÁRA**
EZELŐTT: **BUDAPEST IV, MOLNÁR UCCA 33 (KERCSÉTEN-HÁZ)**
ELSNER BÉLA **TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 303-32**

Tervező: — Entwurf: Kallós József
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

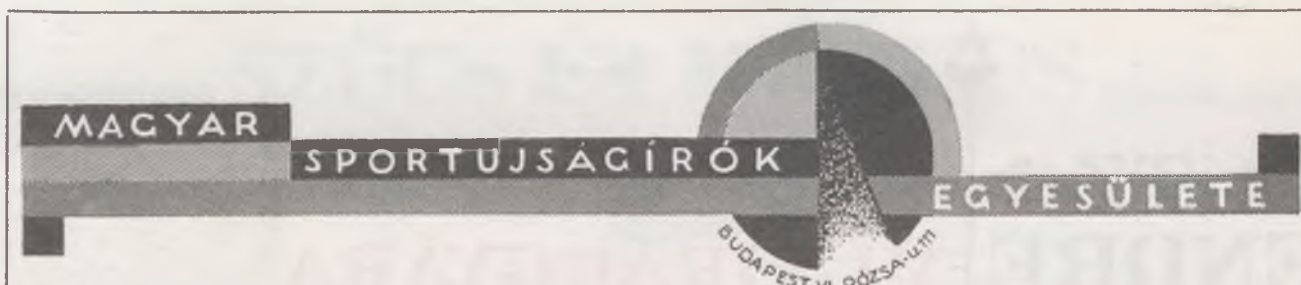
**MAGYAR
PAPIRIPAR
RT**

BUDAPEST V, SAS UCCA 5

GYÁRT MINDENMŰ
NYOMÓ-, ÍRÓ-, RAJZ-,
ITATÓS- ÉS UJSÁG-
PAPIROST ÍVEKBEN

Tervező: — Entwurf: Csókási József
Előadó: — Leiter: Spitz Adolf

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVABBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

Paxián Péter levélfejtervezete, készült a továbbképző tanfolyamokon. (Kún Mihály csoportjából.) Piros, szürke és fekete.

A regiszter szempontjából a formát már a zárólemezen igyekezzünk rendbehozni, hogy annál kevesebb dolgunk legyen vele bent a gépben. Ezt különösen akkor tartjuk szem előtt, amikor a forma több ívből áll.

Az egyengetés szempontjából leghelyesebb félkemény borítást alkalmazni a nyomóhengeren. Mindenesetre ennél a műveletnél éri a legnagyobb csalódás úgy a vállalatot, mint a gépmestert, mert az utóbbi az első levonatnál látja, hogy dacára az újonnan öntött soroknak, az egyengetésnél ennek semmi hasznát nem veszik, mert az egyengetésnek éppen úgy több íven és olyan gondosan kell megtörténnie, mint egy kéziszedéssel előállított formánál. Sőt az első levonatnál meg kell győződnie arról, hogy nincsenek-e a sorok között alcímek, amelyek a szedőgépnél fönnálló rendellenességek következtében alacsonyabbak, esetleg magasabbak, hogy ne legyünk kénytelenek azokat aláaknálni vagy kivágni, csak azért, hogy ha a revízió következtében bizonyos eltolódások vannak, ez az egyengetés egy egészen más sor alá essen. Egyenlőtlen magasságú sorok pedig a leggyakoribbak, amit legtöbbször az ólomnak a helytelen hőfoka idéz elő. Különösen ha a gyöngébb sorokat aláaknáljuk, azt veszszük észre, hogy azok az aláaknálás következtében nem erősödnek meg, hanem ellenkezőleg, gyöngébbek lesznek. Ha pedig megnézzük egy ilyen sort, akkor látni fogjuk, hogy annak az alsó része üres, csak kétoldalt vékony szilánkokon áll, amelyek természetesen az erősebb nyomásnak nem képesek ellenállni és így összeroskadnak. Előfordul az az eset is, hogy az ólom helytelen hőfokának következtében a betűk képe nem tiszta, hanem recés, hogy egész egyszerűen úgy néz ki, mint ha valaki csizmával lépett volna azokra. Ezekkel is kár bajlódni, mivel végeredményben mégis leghelyesebb azokat kicserélni, mert az egyengetéssel nem tudjuk a betűk képét simává tenni s így kár az időtöltésért és a hiábavaló munkáért.

Nem kevésbé ritka és kellemetlen eset az sem, amikor az egyes sorok magasabbak, amit szintén az ólom hőfokának a helytelenségére lehet visszavezetni, azonban eredhet ez az öntőszerkezetnek a helytelen működéséből is.

A tulajdonképeni egyengetés különben éppen úgy történik, mint a kéziszedéssel előállított formánál. Az első ívet megfordítjuk és a hátlapján kiválasztunk egy olyan normális erősséget, amely-

hez képest a gyöngébbeket aláaknáljuk és az erősebbeket kivágjuk. Az aláaknálás a szükséghez képest történhet plakát- vagy selyempapírral. Az első egyengetésnek az elvégzése után fölragasztjuk azt és egy feszített ívet húzunk reá. Ha szükséges, akkor harmadik egyengetésnek egy vékonyabb ívet használunk, amelyen a hiányokat előlről hozzuk rendbe. Az egyszerű gyorsajtókon ezt szabadon hagyjuk, amelyre egy olajosívet teszünk. Kéttúrás gépnél természetesen az olajosívet is feszítve alkalmazzuk.

Továbbá nyomásnál előállhat az az eset is, hogy a formának az egyes részein a sorok eldőlnék. Abban az esetben, ha azok ritkítva vannak, a bajon úgy tudunk segíteni, hogy a térszők helyett egy-két helyen keskeny papírcsíkokat teszünk, mindenkor aszerint, hogy a szedés milyen mértékig dől el. Rendes szokás, hogy ezeket a keskeny csíkokat a soroknak az alsó részére helyezzük, de előadhatja magát azért az is, hogy egy-két csíkot a felső részen is el kell helyezni.

Ennél a jelenségnél igen nagy szerepet játszik a formának a beszorítása is. De téves az a felfogás, hogy ilyenkor a formát erősen kell beszorítani, mert a gyakorlat azt bizonyítja, hogy ha a gépszedést ilyen esetben erősen zárjuk, akkor az eldőlés még nagyobb mértékben jelentkezik. A túl-erős zárás következtében pedig a szedés föl is emelkedik, ami egyenetlen nyomást és piszkítást von maga után. Ezért leghelyesebb az ilyen formát lazán szorítani, természetesen ügyelve arra, hogy a sorokat a fölkhordóhengerek ki ne húzassák.

A gépszedésről való nyomtatás alkalmával még egy rendkívül nagy időt igénylő kellemetlenséggel kell megküzdeni, amely azonban csak akkor válik azzá, ha ritkítatlan sorokból állanak az oldalak. Ez a nagy időt igénylő kellemetlenség abban nyilvánul meg, hogy a ritkítatlan szedésnél, dacára annak, hogy egy-egy oldal egyforma mennyiségű sort tartalmaz, mégis az egyik rövidebb, mint a másik, némely esetben pedig ez a különbség egy teljes sor vastagságot tesz ki. El lehet képzelni, hogy például egy 64 oldalból álló formában, ha csak három-négy ilyen oldal fordul elő, mennyi időt vesz igénybe, míg a sorokon levő rovátkákból annyit ledörzsölünk, hogy az a nagy különbözet eltűnjön. Másképpen pedig ezen a bajon nem tudunk segíteni, különösen akkor, ha az első schöndruck-formát már kinyomtuk és a másik formát

— widerdruck — külön szedés képezi. Regiszter szempontjából ez olyan nagy munkát okoz, hogy akárhányszor a szedésnél elért előnyt a gépterem fölemésztí, föltéve természetesen, hogy célunkat mindenféle szempontból a pontos és lelkiismeretes munka képezi.

Mindezek a dolgok természetesen nem lehetnek az egyenetlenségnek a kútforrásai, hanem a szaktudás és a kölcsönös megértés útján arra kell törekedni, hogy úgy a gépszedő, mint a gépmeister egymás munkakörét bizonyos mértékig megértse és át-érezze és ennek megfelelőleg igyekezzen a bajokat megelőzni, illetve helyrehozni. *Laupál Antal.*

Alaposabb kiképzést a gépszedőknek

A szedőgépek nagyarányú elterjedése és különösen az a körülmény, hogy nemcsak a nagy nyomdák, hanem a kis üzemek is szedőgéppel akarják teljesítőképességüket fokozni, jogosan veti föl a kérdést: *megfelel-e a kívánalmaknak a gépszedők mai értelemben vett kiképzése.* Anélkül hogy mélyreható megfigyeléseket kellene eszközölnünk, anélkül hogy statisztikai adatokat kellene fölmutatnunk, megadhatjuk a feleletet: *nem!* Nem pedig azért, mert a mai kiképzés jóformán nem áll egyébből, mint a billentyűzet és a kopogtatás megtanításából (zárjel között megjegyezzük, hogy még a szedőtanítás sem tökéletes, nagyon sok kívánnivalót hagy maga után); márpedig azok, akik szedőgépen dolgoznak, kell hogy más dolgokkal is tisztában legyenek.

Mik ezek? *A gép rendbentartása és a gép szerkezetének, működésének megismerése.*

Miért van szüksége a szedőnek a géptechnikára? *Azért, hogy a gépen elég gyakran előforduló hibák javítását egyedül végezhesse, sőt hogy a gép gondos és szakszerű kezelésével ezeknek a hibáknak elejét vehesse.* Erre főleg azokban az üzemekben van szükség, ahol nincs szedőgépszerelő. Kisebb nyomdák tehát csak olyan gépszedőt alkalmazhatnak, aki a gép szerelési munkáit is elvégzi.

Igen ám, csak hogy mind kevesebb lesz azoknak a szerelőknek a száma, akik ezt a munkát vállalhatják, mert, sajnos, az utóbbi időben, a háború alatt és a háború után kitanult gépszedők nemigen nyertek a szedésen kívül egyéb kiképzést. A háború előtt az volt a helyzet, hogy ha valamelyik vállalat szedőgépet állított föl, az újonnan üzembe-helyezett gép mellé leültetett tanuló szedőt a gyár instruktora tanította. Ezek az instruktorkok súlyt helyeztek természetesen arra is, hogy a tanuló ne csak szedni, hanem a géppel bánni is tudjon, mert ők jó eredményt akartak fölmutatni, hiszen nem volt egyéb teendőjük, mint a tanítás. Ma pedig a helyzet az, hogy a nagy nyomdák, amelyek kitaní-

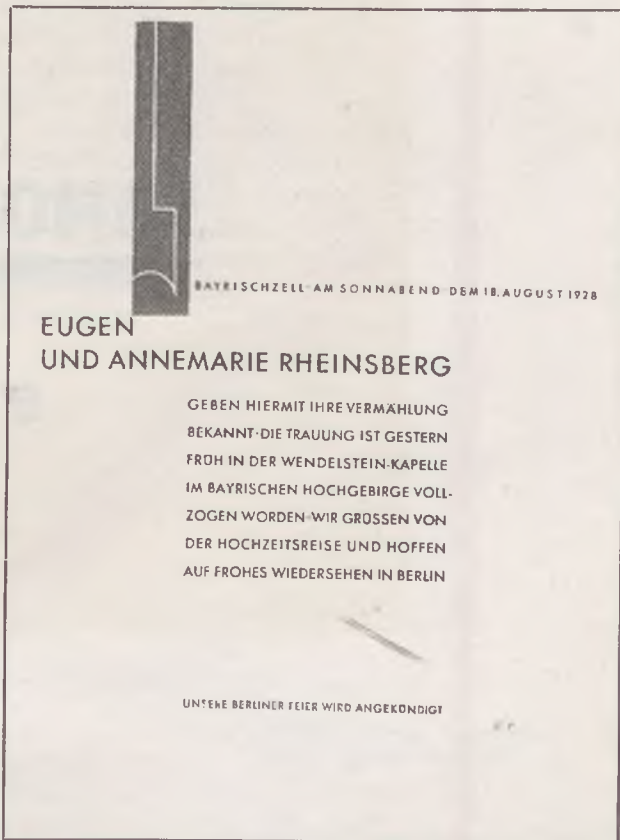
tanak gépszedőket, *kizárólag a szedéstechnika el-sajátítására fordítanak gondot, úgy gondolva, hogy fölösleges a messzebbmenő tanítás, a szedőnek erre szüksége nincs, hiszen elvégzi a gépen előforduló többi munkát a nyomdában alkalmazott szerelő.*

Bizonyos az, hogy a nagy nyomdákban nincs szükség arra, hogy a gépszedő mást is csináljon, mint szedjen; de viszont ki biztosít bárkit is arról, hogy kizárólag nagy nyomdában, szerelő mellett fog dolgozni.

De van egyéb okunk is, amiért a gépszedők más-irányú kitanítását szorgalmazzuk. Régi törekvés az, hogy a szedőgépszerelői munkakört *nyomdá-szok* töltsék be. Tudnivaló ugyanis, hogy eddig az volt a helyzet, hogy idegen szakmabeliek látták el a szerelői teendőket, elvonva ezzel munkaalkalmat a szakmához tartozóktól. *A jövőben ennek is meg kell változni.*

Hogyan? Milyen úton?

Mindenekelőtt természetesen az üzemekben kell megváltoztatni a helytelen oktatás-politikát, de fontos szerepet tölthet be a nyomdaipari szak-tanfolyam is, ha fölveszi munkarendjébe a gép-szedők továbbképzését is. A harmadik mód pedig éppen a *Grafikai Szemle* megindításával kínál-kozik, ahol a kérdés elméleti részét szemléltető ábrákkal és magyarázó szövegekkel lehetne meg-tárgyalni.

Esküvői értesítő a «Typographische Mitteilungen» jubileumi számából. Bruno Reimann, Berlin-Schöneberg, munkája. A tangírozott rész kék, a szöveg sötétszürke nyomású.

VASADI

ÉS

VÉRTESI

BUDAPEST
VÖRÖSMARTY
UCCA
50

LEVÉLBORÍTÉK- ÉS
PAPÍRNEMŰGYÁR

TELEFÓN:
TERÉZ 221-14 ÉS 130-86

Tervezte: — Entwurf: Megyerdi Antal
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

SOMOGYI ÉS BALOG

ELEKTRO- ÉS RÁDIÓTECHNIKAI VÁLLALAT

BUDAPEST

V. JÓZSEF TÉR 11. SZÁM

TELEFÓN: 127-85

Tervezte: — Entwurf: Lengyel Lajos
Előadó: — Leiter: Kun Mihály

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

MEGHÍVÓ

KEZDETE ESTE PONTBAN FÉL KILÉNC ÓRAKOR

AZ OMIKE FŐISKOLAI HALLGATÓK CSOPORTJA ÁLTAL 1928. ÉVI MÁRCIUS HÓ 3-ÁN (SZOMBATON) A HUNGÁRIA-SZÁLLÓ DÍSZTERMÉBEN TANDÍJSEGÉLYAKCIÓJA JAVÁRA RENDEZENDŐ ZÁRTKÖRŰ

JELMEZESTÉLYRE

MELYEN ÖNT ÉS NAGYRABECSÜLT CSALÁDJÁT ÖRÖMMEL LÁTJA A RENDEZŐBIZOTTSÁG. A ZENÉT EGY HÍRNEVES KATONAZENEKAR SZOLGÁLTATJA. JEGYEK A NÉVRE SZÓLÓ MEGHÍVÓK FELMUTATÁSA MELLETT KIZÁRÓLAG A RENDEZŐSÉGNÉL ÉS A BÁL ESTÉJÉN A PÉNZTÁRNÁL VÁLTHATÓK. AZ ESETLEGES FELÜLFIZETÉSEKET KÖSZÖNETTEL FOGADJUK ÉS A NEMES CÉLRA FORDÍTJUK S HÍRLAPILAG NYUGTÁZZUK AZ ÖSSZES BUDAPESTI NAPILAPOKBAN

SZEMÉLYJEGY 3 PENGŐ
CSALÁDJEGY 5 PENGŐ

Tervezte: — Entwurf: Jancs Ferenc
Előadó: — Leiter: Spitz Adolf

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVABBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

Nem elég azonban, hogy — ha szabad így kifejezni magunkat — csak a *tanítók* tegyék meg kötelességüket. Feladat hárul a másik részre is, a *tanítandókra*. Föl kell ismerniök ez utóbbiaknak, mily fontos érdekük fűződik ahhoz, hogy elsajátítsák azokat az ismereteket is, amelyek a szedésen kívül esnek. Ez jelenti a *magasabb képzettséget* és ezzel együtt a *többkeresetet*, de jelenti azt is, hogy nem kell átengedniök egy előnyös kondíciót, mert hiszen ők maguk nem vállalkozhatnak rá, lévén az kis üzem s ők szerelő nélkül nem tudnak boldogulni, hanem bátran vehetik föl a munkát abban a tudatban, hogy ők meg fognak felelni. Reméljük, hogy mind a két tényező fölismeri a cikkben foglaltak fontosságát és közös erővel arra fognak törekedni, hogy a jelenlegi rossz állapot megváltozzon.

Grosz Ernő.

Az üzemvezetés Nyomdai belügyek

Ahány ház, annyi szokás — így szól a közmondás s ezt a mondást akkor is alkalmazzuk, amikor nem lenne helyénvaló, vagy helyesebben szólva, amikor ehelyett a kényelmes napirendretérés helyett be kellene vallanunk, hogy hibáztunk itt, amott. Egyszerűen rendszerré tesszük a hibás intézkedéseket s azt állítjuk, hogy ez itt vagy ott így szokás. A szokás pedig idővel törvényvé lesz s később, amikor más alkalommal tiszta fejjel gondolkozva rájövünk egyik-másik, a lázas munka hevében «elrendelt» s később szokássá vált helytelen munkamenetnek a visszásságára, jobb belátásunk ellenére sem másítjuk meg azt — presztizs-okokból.

Hogy mik az előidézői ezeknek a helytelennek tudott szokásrögzítéseknek, arra megfelelni csak akkor tudunk, ha az üzem menetét kizárólagosan ebből a szempontból tárgyilagos kritikának vetjük alá, a magunk személyét sem kivéve ezen kritikai megvilágítás alól s nem bátyázunk mindent körül az *unbedingte Unterwerfung* hangzatos, de gyanus sáncaival.

Elsősorban tapasztalni fogjuk, hogy az egész vonalon végig hiányzik az őszinteség. Nem követünk magunk sem egy helyesen megalapozott irányvonalat: intézkedéseink, munkabeosztásaink rapszódikusak. Túlzott optimizmus avagy pesszimizmus hangolja leggyakrabban a munka ritmusát. Mért ne lehetne például e téren is a rideg kötelességteljesítés és az őszinteség alapjára helyezkedni, amikor pedig tudvalevő, hogy ez az egyedüli helyes út, amelyet a két gazdasági ellenfél — kapitalista és munkás — mentalitásánál fogva leginkább követni tud.

E cikknek célja bizonyítani azt a fonák helyzetet, amely ma azzal áll fönn, hogy az érdekelt felek

egymás iránt nem viselkednek a kellő őszinteséggel s ennek folytán hol az egyik, hol a másik fél hibájából, de mindig a termelés szenved.

A fejtől büzlük a hal. Egy másik közmondás, amelyet pregnánsan alkalmazhatunk itt, mert valójában: a hibát, illetőleg annak okozóját a «fej»-nél kell keresnünk, hogy azután végigmelve a ranglétrán — most már megduzzasztva találjuk meg az ipar összes művelőinél. Főnök, üzemvezető, munkás, mind-mind oka vagy okozója annak, hogy nézeteltérések, jelenetek adódnak az üzemben, amelyek károsan befolyásolják az érintkezés fesztelenségét s amelyek végeredményben kizárják az együttműködés, a vállvetett munka lehetőségét. De sőt igen sokszor gáncoskodássá, gyűlöletté fejlődik az emberek egymásiránti közömbössége, amelynek sajnálatos megnyilatkozását nem egyszer tapasztalni a gyakorlati életben.

A nyomdavezetőkről szölok először, akiknek súlyos, felelősségteljes munkája mellett még az a kellemetlen helyzet is fönnáll, hogy két érdekellentétben álló tábor között surlódnak állandóan. *A mai szokások mellett* nincs módjuk arra, hogy minden munkájukat nyugodtan végezhessék, mert egy-egy határozattétel előtt azon kell gondolkozniok, hogy az, amit tenni kívánnak, vajjon kin fog sebet ejteni. S itt a gyakorlat legtöbbször azt mutatta, hogy az ilyen medítálásnak a vége mindig az, hogy akaratlanul is jóval nagyobb sebet ejtenek valamelyik félén, mint abban az esetben, ha őszintén — csupán és kizárólag a termelés előnye szempontját figyelembevéve — cselekedtek volna. Egyrészt az is hátránya az ilyen «jól megdönt» intézkedésnek — hogyha hasonló kérdés kerül napirendre, azonban a hangulat pillanatnyilag ellenkező intézkedést sugall —, hogy egyszersmindkorra elintézhető kérdésekre állandóan vissza kell térni s esetről-esetre azzal kell időt pocsékolni, hogy a kérdés pillanatnyi megoldására — tekintetbe véve ezt is, azt is — úgynevezett «sikertelt» intézkedéseket fundálhassanak ki, amelyek azonban csak a momentán fölmerült esetnek a megoldására alkalmasak.

Egyesek azt mondhatják, hogy hisz éppen ez az, ami a nyomdavezető munkakörét kiteszi. Éppen ez az, mert a nyomdavezető azért van a helyén, hogy figyelemmel kísérve a dolgok menetét, intézkedéseit a kellő időben, a kellő módon megtegye. Igen ám, csak hogy az ilyen rendszertelen munka nemcsak a nyomtatvány minőségén látszik meg, hanem azonfölül káros kihatással van az üzemvezető idegeire is, ami szintén nem lehet közömbös. Mert ép testben ép lélek.

A nyomdavezető jól fölfogott teendője ezzel szemben az lenne, hogy olyan módon szervezze meg egyszersmindkorra a termelést, hogy az ne akadjon fönn, csak akkor és addig, amíg az egyik vagy a másik fogaskereke vagy csavarja a nagy műnek kicserélésre szorul. Oda kell igyekeznie, hogy ez minél ritkább esetben legyen szükséges. Tehát ügyelnie kell arra, hogy ezek a jó géprészek jó anyagból

és tökéletesen legyenek megkonstruálva. Hogy a dolgozó munkás biztoskezü, egészséges coefficiente legyen a gépezetnek. Tanítsa a munkást, ifjúmunkást, vagy társadalmi úton verkedjen ki módot arra, hogy azoknak alkalma legyen a tanulásra, mert minden pillanatban arra kell gondolnia, hogy az illető üzemébe kerül s akkor a jól fölépített programot feldöntheti tudatlanságával. Igyekezzen oda, hogy minden munkás képességének s rátermettségének megfelelő beosztást nyerjen s ne azzal példálódzon, hogy «amikor ő munkás volt s fiatal, akkor ezt s azt a dolgot játékként elvégezte». Minden figyelme arra terjedjen ki, hogy a munkához megfelelő anyag s főleg jó gép és szerszám álljon rendelkezésre. Legyen gondja arra, hogy az üzem egészségi szempontból saját személyi igényét is kielégítse. Kövesse növekvő figyelemmel a technikai téren gyakorlatilag figyelembe vehető újonságokat s törekvéseket. Ne zárkózzék el azok elől, a «tökéletesség» kétséges fátylába burkolódzva. Ha ilyen újat valahol tapasztal, azt haladéknélkül vezesse be üzemében s ne várjon vele addig, amíg a nyári nagytakarítás ideje elérkezik s akkor a többi meszelési gondokkal ezt is lerázza magáról. Végezzen pontos adatgyűjtést a munkamenet minden fázisáról s vegye is nekik hasznát, de fundamentális változtatásokat csak hosszú — félévi, egyévi — időközökben eszközöltesse. Mert ellenkező esetben csak a munkamenetet zavarja kapkodásnak tetsző, rendszertelenséget és határozatlanságot sejtető intézkedésekkel.

Törekednie kell arra, hogy a munkások jogos emberi igényeit fölszólítás nélkül elégítse ki s mindenben kellő megértéssel viseltessen irántuk. A munkafegyelmet azonban föltétlenül meg kell őriznie, de ezt aztán körültekintő tapintattal s nem brutális handabandázással kell elérnie. Ennél a kérdésnél nagy szerepet játszik az üzemvezető emberismerete, mert itt igazán embere válogatja. Nem mérhetünk mindenkit egyforma mértékkel. Distingválunk kell eset és eset között is. Csak akkor hagyja el ajkunkat korholó szó, ha meggyőződésünk szerint ezáltal célunkat száz százalékgig elérhetjük. Ezer mód van az ilyen kérdések tisztázására s elintézésére s tőlünk függ, hogy a kellő pillanatban melyiket alkalmazzuk. Ezért sokat kell érintkeznünk a személyzettel, hogy megismerhesük őket s adott esetben annál könnyebben ítéldesünk. Egy jusztimord végzetes lehet a termelésre — ezt tartjuk szem előtt mindenkor.

Tisztán érthető és világos rendelkezéseket kell tehát adni a munkák kiosztásakor, állandóan szem előtt tartani a készülő munkát magát, hogy az a rendelő szempontjából minden tekintetben kifogástalan legyen, azonkívül, hogy az előrelátható bajok és nehézségek kikerülésére precaucionális intézkedéseket tehessünk. Nem kevésbé fontos ügyelni arra, hogy a munka minősége s a termelés mennyisége tekintetében lépést tartsunk a külfölddel. Ezek lennének kiegészítői a nyomdavezető teendőinek azon fölül, amiket föntebb említettem.

Szándékosan nem tértem ki azokra az egyébként a nyomdavezető hatáskörébe tartozó föladatokra, amelyek ugyancsak nagy szerepet játszanak a nyomda beléletében s kihatással vannak a munkamenetre is, azonban célul azt tűztem ki, hogy e cikk keretében csupán azzal foglalkozom, amit a nyomdában dolgozók egymás közti érintkezésmódját illeti, illetve igyekezzem megvilágítani azokat a jelenségeket, amelyek — bár kézenfekvőek és kiküszöbölhetők —, de mint mondtam, éppen azért nem történnek meg, mert nem vagyunk őszinték még magunkkal szemben sem.

A főnökkel, följebbvalóval, továbbá a rendelőkkel való érintkezés módja, azok fölvilágosítása egy következő cikkem témáját képezi. *Talián Gábor.*

Éllyűtt téma

A könyvnyomtatóipari szakíró nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy mindig új témáról akarjon írni. A nyomdai munka menete napról-napra, évről-évre ugyanaz; egyik-másik termelőeszköz megváltozik, javul, tökéletesbül ugyan, de az alapelv: a gondolatokat, értesítéseket, közléseket papíron megsokszorosítani, mindig egy és ugyanaz marad. Az ipart gyakorló nemzedékek is változnak; az újabb és újabb generációknak szükségük van arra, hogy a szakirodalomban már gyakran tárgyalt dolgokat újból emlékezetbe hozzuk és azokról írjunk. Egyik-másik kollégám ugyan azt mondhatná erre, hogy ezeket az elüljáró sorokat salvus conductusként akarom fölhasználni abban a tekintetben, hogy új dolgokról nem tudván írni, kénytelen vagyok a már agyonnyekergetett lemezeket újból gajdoltatni. Ám ezzel a viccel nem szabad törődnöm, amikor lépten-nyomon azt látjuk, hogy hiába írtak erről vagy arról már nagyon sokan és nagyon sokszor, még mindig vannak bő

Céggjegy a «Typographische Mitteilungen» jubileumi számából. Arno Schneider, Dresden, munkája. Piros (tangirozott) és fekete nyomású.

ERZSÉBET KÖRÚT 35 **NÉPSZAVA** TELEFÓN: J. 303-27
KÖNYVKERESKEDÉS
FIÓK-KIADÓHIVATAL
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁM: 21726

Tervezte: — Entwurf: Sauer Salamon
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

E Z E L Ő T T: E L S N E R T E S T V É R E K T E L E F Ó N: J Ó Z S E F 303-32

LUTZ·TIHAMÉR MŰVIRÁGGYÁR

B U D A P E S T I V, M O L N Á R U C C A 33. S Z Á M (K E R C S E T E N - H Á Z)

Tervezte: — Entwurf: Horváth Ferenc
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TÖVABBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

KÉKESZÜRKE • ÉS • SÁRGA +

LITOGRAFIAI KÖRRAKTÁR

**O T T O
KÖHLER**
NAGYKERESKEDÉS
EXPORT-IMPORT

Mindenféle grafikai szak-
mai szükségleti cikkekben
szereplő raktártart. Offset
és litográfiai üzemi szük-
ségleteinek biztosítása
előtt okvetlenül kérjen
kiterjedő árajánlatot

KÖZPONTI ÜZLET:
LEIPZIG
21 • DÖRRIENSTR • 11

Szállít legfinomabb minő-
ségben offset-cinknyomó-
lemezeket mindenféle
nagyságban és erősség-
ben, a legkitűnőbb gyárt-
mányú offset-gumiken-
döket s offset-alátétfilcet

Tervezte: — Entwurf: Horváth János
Előadó: — Leiter: Wanko Vilmos

HAZAI

BÖRDISZMŰÁRUGYÁR

BUDAPEST, VIII
PRÁTER UCCA 6

Tervezte: — Entwurf:
Lengyel Lajos
Előadó: — Leiter:
Kun Mihály

A BUDAPESTI NYOMDAIPARI TOVABBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK MUNKAIBÓL
AUS DEN ARBEITEN DER HÖRER DES BUDAPESTER BUCHDRUCKER-FORTBILDUNGSKURSES

számmal olyanok, akikre ráfér az újabb és újabb útmutatás.

Minden nyomtatványnak főcélja az, hogy velem, veled, vele valamit tudasson vagy közöljön, engem, téged, őt valamiről értesítsen; *a legeslegfőbb dolog tehát a nyomtatvány szövege; a szöveg a domináló része a nyomtatványnak*, ennek kell hogy alá legyen rendelve minden másodlagos szempont, aminő a szövegnek csinosabb, a szemnek tetszetősebb formába való öltöztetése, avagy a nyomtatvány céljának megfelelő feltünőbb, a megszokottól eltérő módon való kiállítása. Legelsősorban tehát a szöveg kell hogy érdekelje a szedőt és csak másodsorban annak csinosabb és — ha fokozni akarjuk — díszesebb, gyönyörködtetőbb elrendezése. Ez a megállapítás főként azoknak szól, akik mindenben, ami a szedőteremben készül, mindig akcenciát látnak és mindig először a másodlagos szempontnak vetik alá a szöveget is, nem mélyedvén el annak tartalmába és értelmébe.

Tőlem áll a legtávolabb, hogy akár csak egy szemernyit is le akarjak tagadni abból a hatásból, amelyet a csínnal szedett bárminemű nyomtatvány a kultúreberekből kivált; ilyesmire nem gondolhatok, mert hiszen minden eddigi írással ellentétbe kerülnék. Céлом ezzel a cikkemmel csupán az, hogy a nyomtatvány szövegének fontosságára és nagy jelentőségére mutassak rá.

Amidőn tudatában vagyunk a szöveg fontosságának, a csinosítás vagy feltünőbbé tevés szempontjából való tervezgetéseinket csakis a szöveg fogja irányítani. Itt nem gondolok olyan szövegre, amelyet olyan megrendelők fogalmaztak meg, akik, maguk is értvén a nyomdászathoz, úgy szerkesztik meg és úgy írják le azokat, hogy a szedőnek nincs más dolga, mint híven utánaszedni. Mert vannak ilyen megrendelők is, ámde nagyon, de nagyon kis számban. A legtöbben egyszerűen leírják vagy lefirkálják azt, amit kinyomatni akarnak és a szedő dolga azután, hogy a tipográfia szabályai és jóízlése szerint leszedje.

No, itt van a dolog veleje! A szöveget előbb át kell olvasnunk, iparkodnunk kell, hogy pontosan megértsünk mindent belőle, hogy azután helyes érzékkel, a szöveg értelmének megfelelően sorokra vagy sorcsoportokra boncolhassuk a szövegben leírtakat, nem mehetünk neki a szedésnek, mint — bocsánat a közönséges kifejezésért — disznó a vetésnek, hogy majd csak valahogyan megleszünk vele; nem tehetjük azt, hogy holmi — leggyakrabban csak vélt — szépségek kedvéért a szöveg értelmének ellentmondóan boncolgassuk sorokba vagy sorcsoportokba a szövegnek egyes részeit. Nem szedhetjük a fontosabb szövegrészeket kisebb, gyöngébb betűgrádusból, a jelentéktelen vagy mellékes szövegrészeket pedig erőteljesebb betűkkel csupán azért, mert nem tanulmányoztuk át előbb a szöveget. Gondoljunk csak arra, hogy — és most ismét ezerszer mondott dolgot ismétlek — az élőbeszédben is, amikor valamit nyomatékosab-

ban akarunk kifejezni, hangunkat megerősítjük és hangosabban mondjuk el azt, amit fontosabbnak tartunk. A szöveg parancsol, annak fogadjunk szót, ehhez szabjuk csinosítási törekvésünket, nem pedig fordítva.

Az imént azt írtam: vélt szépségek. Ez alatt az olyan szedői törekvést értem, amely — példaképen hozom föl — még mindig csak a tömbösítő szedésformában látja a szépséget és ennek a vélt szépségnek kedvéért nem törődik a szövegrészek helyes, értelem szerint való boncolgatásával. Lássunk csak az ezernyi helytelenségek tömegéből egyetlenegy példácskát. Adva van egy egyszerű címnek szedése, például ezzel a szöveggel: *«Jegyzetek a műkiállításon szerzett tapasztalataimról.»* A mindenáron tömbösíteni akaró szedő, ha ez a cím nem fér egy sorba, így szedi le ezt:

Jegyzetek a műkiállításon szerzett tapasztalataimról

Akár szép ez a szemnek, akár nem, a mondatboncolás helytelen. A mondatot a «Jegyzetek» szó dominálja, ha tehát a cím nem fér egy sorba és ha már két sort kell csinálni belőle, akkor helyes, értelmes boncolással inkább így kellene szednünk:

Jegyzetek

a műkiállításon szerzett tapasztalataimról

Ami a szépséget illeti, van ez is olyan szép, ha ugyan nem szebb, mint a tömbösített szedés; amellet azonban helyes, értelmes a sorboncolás.

Csak ezt az egy példát hoztam föl itt; nincs célja annak, hogy szaporítsuk őket. Aki ebből az egyből érteni akar és tud, az már teljesen meg is értett mindent, amit e cikkemmel kifejezni óhajtottam. Tehát mégegyszer: *a szöveg diktál, ahhoz szabjuk a csinosítást!*

Rasofszky Andor.

Égészségünk megóvásáról

Megállapíthatóan haladás észlelhető a nyomdák mai egészségügyi berendezése és az egy emberöltő előtti állapotokkal való összehasonlítás után. A munkahelyiségek, ha kivétel nélkül nem mind kifogástalanok is, de a nagyobb személyzetet foglalkoztató üzemek mégis igyekeznek a célnak inkább megfelelő helyiséget biztosítani. Ez végeredményben ritkán drágább, mert amit az alkalmatlanabb helyiség bérén megtakarítanak, a világítás költségeinél kell legtöbbször ráfizetni. A rendszeres padlómosás, takarítás pedig majdnem mindenütt be van vezetve. Ez helyes és szükséges. Szedőgépes üzemek meg el sem képzelhetők levegőfrissítő szelöltetés nélkül. Szappant, törülközőt bérszabályzat szerinti rendelkezésre a munkáltató tartozik rendszeresen kiszolgáltatni. Hisz tagadhatatlan, bizo-

nyos haladás a nyomdászok átlagos életkorának magasabb voltában máris kimutatható. Azonban saját magunk is nagyobb mértékben hozzájárulhatunk egészségünk megtartásához, ha nem hagyunk figyelmen kívül sok minden elővigyázatosági szabályt, melyet saját egészségünk érdekében be kell tartanunk.

Vizsgáljuk egy kissé, melyek is a leggyakrabban körülöttünk ólalkodó betegségek és mivel lehetne ezeket leghathatósabbban távol tartani.

Nyomdai foglalkozási betegség az *ólmérgezés*, mely az ólomnak a szájüregen át való bejutása által idéztetik elő. Ennél tehát az a fontos, hogy az ólom a szájhoz ne juthasson. Tartsuk testünket a szedésnél egyenesen, szájunkat pedig csukva, hogy az ólompor — amely minden súlyossága ellenére, egyéb porral keveredve, jó néhány centiméter magasságban szálldogál — szájunkat minél kevésbé érhesse. Sohase együnk ólomporos, piszkos kézzel. Szivart, cigarettát szedőszekrényre, betű- vagy soröntőgépre, betűgyaluhoz, vagy bárhová, ahol ólomhoz, ólomhulladékhoz jutna, le ne tegyünk. Aki elkerülheti, leghelyesebben teszi, ha szedő-, nyomó-, vagy betűöntőhelyiségben nem dohányzik. Németországban az iparfelügyelő orvos ezt el is tiltja. Osztrák szaklapban olvastam egy

gépmeister szaktárstól származó közleményt, amely a szemeknek füst elleni védelmére hosszú szipkát ajánlott. És van is ebben valami, de ezt sem szabad úgy letenni, hogy formára vagy más ártalmas helyre kerüljön. Természetesen, ha gépmeister szaktársainknak veszélyes letenni a szivart, cigarettát az ólm mérgezés elkerüléséért, sokkal inkább káros ez a betűszekrény szélén, a betűöntőgépben, betűcsiszolásnál vagy betűgyalulásnál.

Másik gyakori, alattomosan támadó betegségünk a *tüdővész*. Az előzően elmondott elővigyázati szabályok részben erre is vonatkoznak. Itt azonban még a szájunkat se kell kinyitni, hogy e betegséget elkapjuk. Aki már beteg, betegségét környezetére továbbterjesztheti. Kerüljük a poros szekrényből való szedést. Ha szükséges, előzőleg fujtassuk ki. Ne tőrjünk, hogy a munkahelyünk, ahol dolgozunk, elporosodjon, elpiszkosodjon. Ne köpdjünk szerteszét. Ha már elkerülhetetlen, akkor csak köpöcsészébe, amelynek mindenütt kezűgyben kell lenni. Amennyire lehet, sokat szellőztessünk. A tiszta, friss levegő, ha hideg sem árt oly könnyen, mint a betegség csiráival telített, meleg, fülledt levegő. Ha a magunk egészségére ügyelünk, védjük a velünk dolgozókat is, ami természetesen fordítva is áll.

Schopp János.

Nyomdabetűk megrendelésénél vigyázzunk!

A betűrendelés a legtöbb esetben így történik: küldjenek ebből és ebből a fajta betűből ennyi kilót, vagy minimumot. Minthogy az illető megrendelő az ügyökkel vagy betűöntődével alaposan meg-hányta-vetette az ügyet, nyugodtan várja a betű megérkezését. A megérkezett új betűnek örül az egész személyzet és különösen vidéken valóságos ünnepszámba megy egy ilyen — esemény. A legtöbb nyomdában ekkor még nem is sejtik, hogy milyen nagy könnyelműség lappang a betű megrendelése körül. Vegyünk csak egy példát. A betű egy szarvasi vagy egy szentesi nyomdába került. A betűöntőde az ő sablonos öntőcédulája alapján állította össze a mennyiséget és nem volt tekintettel arra, hogy Szarvason az *S, A* betűk, Szentesen pedig az *S, E* betűk fordulnak elő leg-sűrűbben az ott készült nyomtatványokon. A nagyjából fajta betűknél ez a hiányosság nem olyan észrevehető, mint azoknál a betűknél, amelyeket ujságokhoz és

merkantil munkákhoz használunk. Az állandó használat folytán ezek a betűk jobban megkopnak, hamarabb tönkremennek, mint a többiek és azért rövid idő alatt arra a tapasztalatra jut a szedő és a principális, hogy nem lehet ezekből a betűkből olyan sort szedni, amelyben verzál *S, E, A* fordul elő. De meg hogy néz ki egy olyan nyomtatvány, amelyben ilyen agyonnyomott betűk vannak a jók között! Sokszor utánrendeléssel sem lehet már egy ilyen szekrényt használható állapotba helyezni. Dolgoztam már olyan nyomdákban, ahol több olyan szekrény volt, amelyből a főnti oknál fogva nem lehetett szedni.

Másik eset, amikor kenyérírást rendelnek. Tapasztalatom szerint ennek a szállítását is egyszerűen rábízák az öntődére, holott a megrendelőnek tudnia kellene, hogy abból a betűből például legközelebb a gimnáziumi értesítőt kell szedni, abban pedig gyakran előfordul *I. o. t., III. o. t.*, ilyen-

formán sok pont és verzál *I* kell majd, a számokból pedig legfőképpen *2, 3* és *4* fordul elő, mégsem köti ki, hogy ezeknek a betűknek többszörösét szállítsa az öntőde. Ezek a feledékenységek azután alaposan megbosszulják magukat, ha egyszer a gimnázium igazgatója arról értesítette a nyomdát, hogy mint legolcsóbb ajánlattevő, az értesítőt megkapta. Minthogy a dolog ilyenkor már nagyon sürgős, vagy kölcsön kell kérni ezeket a betűket, esetleg az ív egyik oldalát blokálják — és így kockára teszik az egész munkát —, míg a másikat kinyomják, a legjobb esetben pedig a nyomdában található ugyanolyan nagyságú számokat horgásszák elő, tekintet nélkül azok használhatóságára. Ezzel az eljárással azután rendszerint koronát is tettek a munkára, mert eltekintve a számok sokféleségétől, amely a nyomtatványról nagyon lesir, ezek a számok és betűk ugyan többet nem kerülnek vissza rendes helyükre, annyira összekeverik őket.

Mint hogy az ilyen esetek sok bosszúságnak az előidézői, azonkívül a munkát lényegesen megdrágítják a betűrendelést, nem szabad elhamarkodni, hanem figyelembe kell venni a nyomda munkakörét, a várható munkát, de legjobb ezt a személyzettel együtt megbeszélni. Ez a kis fáradtság bőséges kamatot fog hozni — évek múlva. *Juhász Béla.*

A balkéz fölhasználása az osztásnál

★

Címbetűknek betűládába való állítása nagyon gyakran nem a legpraktikusabb módon történik. Olyan címbetűszekrényről van szó, amelybe a betűket ábécérendben állítják egymás mellé és a sorok alacsonyabb falécekkel vannak egymástól elválasztva. A németek egyszerűen Absteckkasten-nak nevezik. Nekünk kissé körül kellett írni, hogy mindenki megérthesse. A legtöbb szedő az elosztandó sort minden kizárásával együtt egy hosszú rézléniára teszi, azután a balkéz kifeszített mutatóujjával és hüvelykujjával megfogja, amint azt síma szedésnél megszokta. Így fog hozzá az osztáshoz. Ha már most a szekrényben levő betűk — mint rendszeren — el vannak dőlve, vagy egyes betűk részére a sorban semmi hely nincsen, akkor az osztó kolléga meglehetősen za-

vartan áll e körülménnyel szemben, mert csak a jobbkeze szabad, hogy a szekrényben rendet teremtsen. Ezenkívül gyakran megtörténik, hogy a betűkre ragadt spáciumok a betűvel együtt kerülnek a szekrénybe. Erről bárki meggyőződhetik, ha ilyen címbetűszekrényt kihúz és tartalmát megnézi.

Az osztandó címsorokat mindenkéltől el kell választani a hozzájuk tapadó kizárástól, amely azonnal a maga helyére teendő. Mielőtt osztani kezdünk, meg kell győződni, vajjon az illető szekrény rendben van-e. Minden eldölt betűt föl kell állítani és az osztandó betűknek helyet csinálni, hogy az akadálytalan munka lehetővé váljék. Azután a sort ne lécre vagy léniára tegyék, hanem a jobbkez hüvelyk- és mutatóujja közé. Ha a sor hosszú, a többi uj is segítségül veendő. A tulajdonképeni osztást a balkézzel végezzük. Aki az osztásnak ezt a módját néháyszor megkísérli, látja csak, mennyivel gyorsabban végezhető így. És ez természetes is, mert a betűk, amint azokat olvassák, balról jobbra kerülnek a helyükre. Nem kénytelen az osztó, mint a jobbról balra való osztásnál, a sor utolsó betűjét, vagyis hátulról véve mindig a betűt, mindegyiket, mielőtt a helyére teszi, megnézni. A balkézzel való osztásnál az osztó megjegyzi magának az egész sor szövegét és míg az egyik betűt a he-

lyére dugja, a szem már keresi a másinak a helyét, mindaddig, míg valamennyi betűt el nem osztotta. Ennél még az az előnyünk is megvan, hogy jobbkezünkkel, amennyiben az szükséges, támogatólag avatkozhatunk bele a munkába, mert noha ezzel tartjuk a betűket, mégis van annyi mozgási szabadsága, hogy szükség esetén segíthet a betűk odábbtolásában vagy az újabbban eldölt betűk föligazításában. Hogy ez utóbbi műveletet mindenkor fapálcikával végezzük és ne árral, amely a betűt megsérti, azt mondanunk sem kell.

Ha valaki megszokta a balkézzel való címbetűosztást, ami csakhamar meg is történik, eszébe sem jut neki, hogy jobbkézzel osszon, mint azelőtt. Éppúgy, mint a kompressz szedésnél, a jobbkézzel való osztás a legtermészetesebb és legpraktikusabb, ugyanúgy a címbetűszekrénybe való osztáshoz a balkéz a legalkalmasabb. —g—

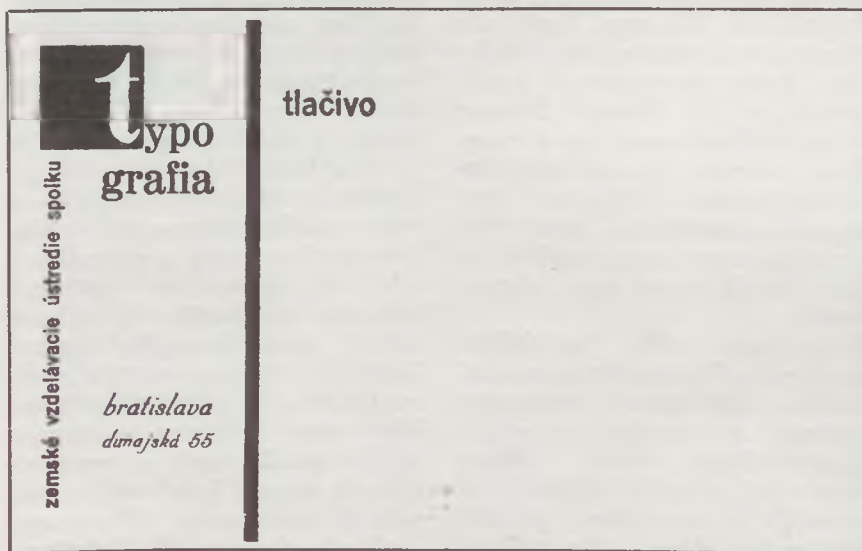
Az égő szedőgép

★

Hogy a szedőgépen az ember érzékeny égési sebeket szenvedhet magának, az tudvalevő, de hogy a gép maga is könnyen szenvedhet égési károkat, már kevesebben tudják. Egy németországi nyomdában történt meg, hogy a szedőgép egy része teljesen a lángok martaléka lett, anélkül hogy talán nyomdaégés lett volna. Az érdekes eset tehát intő példa gyanánt álljon itt.

Egy gépszedő — nem kezdő — előhúzza az öntőkorongot és olajjal átítatott ronggyal megtörülte az üzemből levő szedőgép öntőszáját. A száj alól fölnyúló lángnyelvecskék természetesen azonnal lángbaborították a rongyot, ami, sajnos, nem ritka eset. A gépszedő úgy akarta az égő rongyot eloltani, hogy azt az öntőkerékhez és a szomszédos részekhez ütögette. Az öntőszájnak ronggyal való megtörése tehát, amint látjuk, veszedelmes és ezért kerülendő.

Az első pillanat ijedtségében eldobott égő rongy a közelben levő

Levelezőlap a pozsonyi Typographia nyomdából. Szürke papíron barnaszínű nyomás

benzines- vagy olajoscedény tartalmát boríthatja lángba, ami nagy tűz okozója is lehet. Ebben az esetben az égő rongynak csak kis része esett a klaviatúrára. Egy szempillantás alatt lángban álltak a billentyűk kaucsukgombjai, illetve azok celluloidlapjai. Mint erdőtüznél a száraz avar, úgy vetettek lobot egymásután a billentyűk és néhány pillanat alatt az egész billentyűzet romokban hevert. Csak a billentyűfejek meggörbült tüskéi hirdették szomorúan, hogy néhány másodperccel ezelőtt itt még kifogástalan tasztatúra állott.

Ha a bajt néhány nap alatt kijavítják is, a költségek mellett már az is súlyosan esik latba, hogy a szedőgépnek két napig improduktívan kellett állnia. Nem szólva arról a veszélyről, amivel ez magára a gépszedőre is jár. E bizonyára nem mindennapi balesetből két tanulság vonható le. Először is ne használjunk soha az öntőszáj letörléséhez rongyot, hanem az öntőszájtrórlót, ami külön e célra kapható. A gyárból beszerezhető azbeszttörőnek ugyan megvan az a hátránya, hogy a légszűrőket rosszul tisztítja, mert hamar veszít rugalmasságából, de legalább nem gyulékony. A legjobb öntőszájtrórló mégis csak a mintegy 8×4 cm nagyságú filckocka. Gyöngén olajba mártva ideális segédeszköz, amely kevés tűzveszélyt rejt magában. Másodszor az a tanulság vonható le a fenti esetből, hogy a klaviatúra nagyon érzékeny alkatrész, amit a vigyázatlan dohányosoknak is különös figyelmébe ajánlunk. H.

Néhány revizori útmutatás

A revizornak nem szabad türelmét, nyugalmát elvesztenie, bármennyire sürgős munkákkal van is elhalmozva. Nyugodt, nem elhamarkodott munka mindig időnyereség, mert a munkát így gondosabban végezheti és a makulátúra veszélye a minimumra csökken. Azt a néhány percet, amely a revíziók pontosabb átnézésére szükséges, meg kell hagyni a re-

vizornak, ha nem akarjuk állandóan abba a helyzetbe hozni, hogy felelősségre kelljen őt vonni. Először a kilövést kell ellenőrizni és hogy az esetleg előforduló képek a megfelelő helyen vannak-e. Rosszul kilőtt ívet azonnal vissza kell küldeni a gépterembe. Azután pontosan össze kell hasonlítani a szerzői korrektúrát, az oldalszámokat, a normát, a képalírásokat kell ismét átolvasni, az oldalak széleit (ha kéziszedés) átnézni és az esetleges rossz, sérült betűket kijavítani. A címsorokat is pontosan kell átolvasni, mert könnyen meglehet, hogy míg a forma a gépterembe került, valaki betűt húzott ki a címből.

A *gépszedésnél* (soröntőknél) a revízió alkalmából a fentiekén kívül a sorok elejét az előző sorok végével kell összehasonlítani, vajjon nem dugtak-e el a korrektúra végzésénél sorokat. Egyforma szóval kezdődő két egymás után következő sornál a második szót is meg kell nézni, mert rendszeren ilyenkor történnek soreldugások. Az *öntvénylemezformáknál* leghelyesebb az oldal első és utolsó sorát az eredetivel összehasonlítani. Már megtörtént, hogy lemezt a depóban fölraktározott hasonló lemezzel cseréltek föl. Táblázatoknál és hivatalos nyomtatványoknál át is kell olvasni a lemez szövegét, mert esetleg egy-egy szót

megváltoztattak közben és a lemez, amelyet beemeltek, a régi, kijavítatlan lemez.

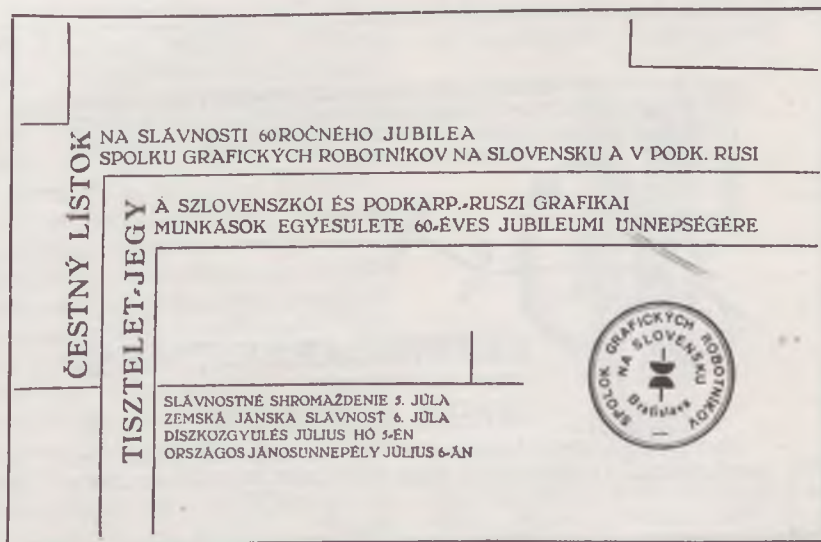
Akcidens-géprevíziókat a legjobb egészen átolvasni, miután a szerzői vagy házi korrektúrát ellenőriztük. De legalább a címsorokat okvetlenül át kell olvasni, mert lehet, hogy kihúzott és azután rossz helyre visszadugott betűket találunk. Külön figyelmet kell szentelni idegen betűknek is, amelyek a szedésbe keveredtek.

Ha valamiben nem vagyunk biztosak, kérdezzük meg és ha nincs rá mód, ne javítsunk bele *valódi* hibát a *vélt* hiba helyébe. Ez blamázs.

Nem mulaszthatjuk el, hogy a gépmesterek és nyomók figyelmét is föl ne hívjuk arra, hogy betűk vagy sorok eldőlése esetén *mindenkor* a korrektúra segítségével állítsák azokat a helyükre és még akkor is jelöljék meg a revíziót, hogy hol dobódott össze a szedés. De még helyesebb, ha az eldölt betűket blokálva teszik a helyükre, így a revizor biztosan figyelmes lesz ezekre. hs.

Szakoktatás

★
ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉS
A PRESSÁRÓL. Müller Sándor
szaktárs tartott ismertető előadást
a Pressán látottakról, október hó
12-én, a Magántisztviselők Szövet-

Tiszteletjegy a pozsonyi Typographia nyomdából. Szövege ibolyaszínű, a vonaldísz okker- és a bélyegző zöldszínű.

ségében. Beszél a kiállítás grandiózus voltáról, a nagyszerű szervezésről, az összehordott anyag fölmérhetetlen becű értékéről. A nemzetek kiállításáról is megemlékezett, amelyek közül különösen az osztrák és svájci osztályon látottak nyerték el tetszését. A magyar osztályról, illetőleg annak kiállításáról nem kívánt szólni. Előadása abban csúcsosodott ki, hogy a németeknek a sokszorosítóiparban való elsőbbségét, nagyszerű szervezőképességét kontúrozta ki s — úgy mond — nemcsak nekünk, de a többi nemzeteknek is még nagyon nagyot kell haladniuk, hogy a németekkel a versenyt e téren a siker reményében fölvehessük. Színes, rapszódikus, helyenként elfogódott hangú előadását tapsal köszönte meg a szép számban megjelent hallgatóság. (H.)

★

CSEVEGÉS AZ EMBER BESZÉDÉRŐL ÉS ÍRÁSÁRÓL. Ezen a címen tartott szeptember 30-án előadást dr. Laczkó Géza a Korrektorkör és a Hírlapszedőkör első előadásaként ebben az idényben. Az előadó nagyon lebilincselő módon ismertette az emberi gondolat közlésének primitív eszközeit az artikulátlan hangoktól a beszéd mai fejlettségéig. Hiszen a beszéd és minden, amit teszünk, az emberi agyban támadó gondolatok kifejezése. A

költő, a festő, a szobrász gondolatait ölti művészi formába, amint az ősember is primitív rajzokkal, karcolatokkal rögzítette le gondolatait. Kézenfekvő példákkal világította meg az előadó, hogyan keletkezett a közel ezerféle nyelv az emberek földrajzi elhatároltsága következtében is, hiszen például Debrecenben is másképpen ejtik ki ugyanazt a szót, mint akár a fővárosban vagy Szombathelyen. Amint az ember egyszerűen fölfedezte és továbbfejlesztette a *gondolatközlés*: a beszéd eszközét, úgy találta föl a *gondolatrögzítés*: az írás műveletét is. Tudjuk, eléget olvashattunk róla, miként fejlődött a rovásírásból, a képirásból, a fába és más tárgyba való karcolástól a gondolatrögzítés mai formáig, az írásig. A technika haladása, a telefon, távíró és rádió, a képtávírás mind-megannyi fejlődöttebb foka a gondolat közlésének és rögzítésének. Másfélórás előadása keretében az előadó kitért minden kérdésre, ami az emberi beszéddel és írással kapcsolatban van. A rendkívül tanulságos és egyben szellemes csevegést a nagyszámú hallgatóság hálás tapsal fogadta.

★

A BUDAPESTI TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAMOKAT a tavalyi, szép sikerrel zárult tanfolyamokkal azonos keretekben az

idén is megrendezi a Segélyző-Egyesület. A tanfolyamoknak gerince ezidén is a vázlatkészítés, ólom- és linoleummetszés lesz, de szükségszerűen az általános tudnivalók tanítására is rendszeresítene két tanfolyami csoportot. A tanfolyamok beosztása és tanítási rendje a következő:

I. csoport: Ólom- és linoleummetszés, színes reklámnymtatványok tervezésével kapcsolatban. Szakoktató: Dukai Károly. Október 29-ikétől kezdve minden hétfőn este 5 órától 8-ig.

II. csoport: A mesterszedés multja és jelene. A betű. Hirdetesszedés. Könyvművészet. Színelmélet. Szakoktató: Kún Mihály. Október 29-ikétől kezdve minden hétfőn este 5 órától 8-ig.

III. csoport: Kereskedelmi nyomtatványok tervezése. Szakoktató: Wanko Vilmos. Október 29-ikétől kezdve minden hétfőn este 5 órától 8-ig.

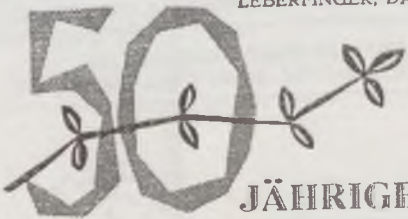
IV. csoport: Tipográfiai vázlatkészítés. Szakoktató: Spitz Adolf. Október 31-étől kezdve minden szerdán este 5 órától 8-ig.

V. csoport: Magyar nyelv és helyesírás. Helyes magyarság. Szakoktató: Schwartz Ármin. Október 31-étől kezdve minden szerdán este fél 5 órától kezdve.

VI. csoport: A nyomdászat általában. Könyv és ujság. A betűszedés (kompressz-, táblázat- stb. szedés is). Szedőgépek. Szemináriumszerű, szemléltetéssel egybekötött előadások a nyomdászat különböző területeiről. Szakoktatók: Herzog Salamon és Novák László. Október 31-étől kezdve minden szerdán este 5 órától 8-ig.

Amint látható, a tanfolyamok — melyeknek vezetője ezúttal is Novák László szaktárs — főként csak a szedők részére nyújtanak továbbképzési lehetőséget, bár a linoleum- és ólommetszési tanfolyamra érdemes volna a gépmeszter szaktársaknak is beiratkozni. Az eddigi tervek szerint ez volna az utolsó tanfolyam a Segélyző-Egyesület rendezésében. *Jövőre már remélhetőleg a Szakkör égisze alatt fogunk tanítani és tanulni.* Az eddigi jelek szerint a tanfolyamok látogatottsága a most kezdődő tanévben kifogás-

DAS TECHNISCHE PERSONAL DER »PRESSBURGER ZEITUNG K.-G.« GIBT ALLEN KOLLEGEN UND FREUNDEN BEKANNT, DASS SIE AM SONNTAG, 30. SEPTEMBER UM 1/2 10 UHR VORMITTAGS IN DER AU-RESTAURATION LEBERFINGER, DAS

50
JÄHRIGE ARBEITSFEST
IHRES ALTKOLLEGEN
JOSEF SCHMIDT
IN WÜRDIGER WEISE FEIERN WIRD, ZU WELCHEM WIR HIEMIT DIE GEEHRTE KOLLEGENSCHAFT SAMT W. FAMILIE HÖFLICH EINLADEN

Jubileumi meghívó a pozsonyi Typographia nyomdából. Az «50» arany, a virágdísz zöld, a szöveg vörösbarna.

talán lesz, részben a jelentkezett hallgatók nagyobb száma miatt, részben mert a tanfolyam vezetőjének lapunk szerkesztőségével történt megállapodása olyan újításokat vezet be, amelyek alkalmasak arra, hogy a hallgatóság ambícióját nemcsak fölkeltsék, hanem a kitartó látogatottságot az egész esztendő folyamán állandósítsák.

★

TANULMÁNYI KIRÁNDULÁS. Október 21-én, vasárnap délelőtt a Meteorológiai Intézetbe rendezett kirándulást az *Újpest—Rákospalotai Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Társasköre*.

A szép számban megjelent tagokat és vendégeket a jónevű intézetben *Bacsó Nándor* tanár úr kalauzolta és élvezetes előadás keretében mutatta be az érdeklődőknek mindazokat a műszereket, amelyek az időjárás helyzetét mérik és a mérés értékjeit lerögzítik. A tanár úr szeretetreméltó módon és érthetően magyarázta meg, hogy a kontinens légáramlataiból, a légnyomásból miképpen következtethetnek a várható időjárásra és a naponta háromszor beérkező rádiójelentések nyomán hogyan rajzolják meg a kontinens bármely pontján levő légnyomásviszonyok görbét. Az intézet tornyán a legkisebb légáramlatra is mozgásba jövő szemlélőműszerű műszereket, az úgynevezett kanalakokat mutatta azután meg, amelyek a lent elhelyezett óraművű műszerekkel vannak kap-

A Druckerei M. Dittert & Co., Dresden, cég Felix Anger tervezte szignetje. Ugyancsak tipográfiai anyag felhasználásával készült ötletes szignet.

csolatban. Ezek azután papírszalagra rögzítik le a széláramlat irányát és erejét. Végül az intézet kertjébe vezetett bennünket az előadó. Ott a csapadékmérést, a hőfok mérését és a mezőgazdaságra olyan fontos talajhőmérséget mutatta meg. Még néhány magyarázó szót mondott a kérdezősködésekre a tanár úr és azután a már várakozó újabb csoporttal kezdte ott, ahol nálunk abbahagyta. Az ilyen tanulmányi kirándulások nagyban hozzájárulnak az általános műveltség emeléséhez és ezért csak elismerés illeti meg a Társaskört, hogy ezt a kirándulást is megszervezte. *h.*

Technikai újítások és feljegyzések

★

A PAPIROS GÖNGYÖLÖDÉSE. Nagyon kellemetlen baj, ha a gépteremben túlszáraz a levegő, amit a gőzfűtésnek rendszerint a gépteremhez való közelsége idéz elő. A baj abban nyilvánul meg, hogy a papiros szélei fölkkunkorodnak és a berakás és nyomtatás szinte lehetetlenné válik. A levegő nedvesség tartalmához szabályozható légszivattyú alkalmazandó, amelynek finom, 0,08 mm átmérőjű permetezőivel a nedvesség ködszerűen szórható szét. Különböző átmérőjű permetezőkkel a levegő nedvessége szabályozható és a higrométer megmutatja a nedvesség fokát. Laboratóriumokban, fonódákban stb. a Körting-féle permetezők jól beváltak. Papírgyárakban lefolyással ellátott szekrényekbe épített úgynevezett gőz-

kígyókkal nedvesítik a levegőt, de ezek nem szabályozhatók oly finoman, mint az említett Körting-féle nedvesítők. Ezzel a nedvességszórás oly porszerű, hogy a papiros túlnedvesedése és így nyúlása nem következik be. Regiszterdifferenciák rendszerint nedves papirosnál fordulnak elő, amely túlszáraz helyiségben kerül nyomtatásra. Ugyanis ha nedves papírt meleg gépteremben raknak egymásra sok százával, ezrével, az nyilván már ott válik hullámossá, túlszárazzá. A rendes levegőnedvességnél (60—65%) ezek a bajok megszűnnek.

★

TULLOGRAPH. Egy új sablonnyomtatási eljárást neveznek tullograph-nak, amely különösen színes falragaszok készítésére alkalmas, ha legalább 2000 példányról van szó. Az eljárás módja a következő: Először az eredetinek színes rajzát kell elkészíteni pontos nagyságában. Azután elő kell készíteni a sablont, amely egy ív selyemgéből vagy tüllből áll. (Tüll a francia Tulle városról elnevezett finom kelme, amiből a tullográf név ered.) A tüllt egy ráma fészítik, ráteszik a rajzra és azt ceruzával rápauszálják, ami a színek regiszterét adja meg. Minden színhez külön ráma szükséges. A színeknek síma síkjuk van, vagyis nem árnyékolhatók. A művész ezután a rajznak azokat a részleteit, amelyek nem nyomódnak a képpel, lámpakorom és keményítő vegyületeivel ki-

A berlini Sterndruckerei G. m. b. H. cég részére készült szignet. Egyszerű eszközökkel, a legegyszerűbb képletes ábrázolással fejezi ki a szignettulajdonos cég nevét, illetve foglalkozását (Sterndruckerei = Csillagnyomda). Tervezte Martin Scholze, Dresden.

A Lehmannsche Buchdruckerei, Dresden, cég részére Erich Bauer által tervezett szignet. Kevésbé kifejező és szimbolizáló szignet, értékét azonban növeli, hogy tipográfiai anyag felhasználásával készült.

rajzolja. Ez kitölti a géz pórusait, míg a bizonyos színben nyomandó részek pórusai nyitva maradnak. A nyomás maga egyszerű, még nyomóprés sem kell hozzá. A túllrámát rákapcsolják egy asztallapra, úgyhogy a ráma azért mozgatható. A kapcsolás a regisztert biztosítja. A nyomó fölemeli a rámat, egy segítőmunkás az ívet alátolja, mire egy külön erre a célra preparált tamponnal végigsimítja rajta. Ezzel a festék a túll pórusain átszűrődik a papírosra és olyan nyomatot eredményez, mint ha nyomósajton készítették volna. A szárított íveket azután hasonló módon a többi színnel is ellátják. A munka így természetesen igen lassú, naponta mintegy 2000 példány készíthető. Már hatásos falragaszokat, képeslapokat stb. készítettek ezzel az eljárással és minthogy még új, bizonyára fejlődésképes is. Hasonló előkészítéssel linoleummetsetek is megfelelnek, amelyekkel különösen finom részletek hozhatók ki. *h.*

★
MIKÉPEN LEHET A BETŰ-ANYAGOT SZEDŐGÉPŐLOMMÁ ATÖTVÖZNI? Hogy a betűfémét szedőgéplómmá lehessen átötvözni, illetve átolvasztani, ahhoz megfelelően nagy olvasztókatlan szükséges, hogy nagy fémtömeg olvasztása is lehetséges legyen. A betűfémét, amelyet át akarnak olvasztani, meg kell tisztítani a kizáróanyagoktól, mert különben az alább megadott arányok nem egyeznek. Az olvasztókatlant, amely 400—500 kg ólmot is magába tud fogadni, harmadrésznire olvasztott betűfém-mel kell megtölteni, amelyet előzően pontosan meg kell mérni. A fémét meglehetősen magas hőfokra hevítik, de nem izzásig. Azután 100 rész betűfémre 120—140 rész lágy ólmot kell hozatni és olvasztás közben a fém jól keverendő. Csak finomított, jó lágy ólmot szabad erre a célra fölhasználni és nem holmi összevásárolt ócska ólmot. Ehhez még 4—5 rész tiszta ón teendő hozzá és szintén jól kell megkeverni és a salaktól megtisztítani. Megfelelő pogácsákba öntve a fém azután

fölhasználható. Ismételjük, ha a fémbe kizárás is belekerül, a fönti arányokat nem kapjuk meg, mert a kizáróanyag lágyabb fémből van. Gondosan kell ügyelni arra is, hogy véletlenül rézlénia ne kerüljön az olvasztandó fémbe, mert ez valóságos mérge a fémnek, amely azt teljesen elrontaná.

★
ELPISZKOLÓDOTT TÖMÖNTŐ-FÉM TISZTÍTÁSA. Ha észrevesszük, hogy a tömöntőfém időközben elpiszkolódott, elsalakosodott, akkor leghelyesebben úgy tisztítható meg, hogy addig hevítjük, míg a fém felszínére emelkedő salak (kretni) szürkésfekete porhoz lesz hasonló. Ebből a célból a fémét a rendesnél jobban kell hevíteni és a felszínére egy réteg faszenet és gyantát, vegyítve egy kevés klórammóniummal rárakni. Ezután mindezt jól meg kell keverni. A káros gőzök miatt a tisztítást vagy a szabadban, vagy jól elvezető bura alatt kell végezni. A salakot le kell azután szedni, kiszitálni és a salakhordóba tenni. Ezután a fémét kimerítik és egy megfelelő mennyiséget lemérnek belőle, úgyhogy az olvasztókatlan háromnegyedrésszéig legyen csak megtöltve. Ebbe teszik bele az antimónt, mintegy 5—6 százalékot. Gondos keveréssel az antimón olvadni kezd. Ha ez megtörtént, ismét lemerítik a felszínre került piszkot és a fémhez ekkor 3—4 százalék ónt is vegyítenek. Ha mindezt jól összekevertük, a fém pogácsákba önthető a további földolgozás céljaira. *h.*

★
AZ «UNIVERSAL» BETÉT SZEDŐGÉPEK RÉSZÉRE. Egy német cég, a *Fritz Maar, Remscheid-Hasten* cég olyan szerkezetet gyárt és terjeszt kizárólagos joggal, amelynek segítségével egyszerű beállítás után *egyetlen* betétdarabbal többféle szélességű sorok szedhetők. Az új betét önmagában is szabályozható és tet-szésszerinti szélességre állítható be. Ily módon egyetlen betét 10—15 eddig használatban lévő betétet tesz fölöslegessé. Különösen gépen szedendő hirdetéseknel és akcideneciánál értékes ez az újítás,

mert eddig a ritkábban előforduló keskeny formátumokhoz külön-külön betétdarabokat kellett a gyártól rendelni, ami idővesztéssel és költséggel járt. —n.

★
PAPIROSTEMPERALÓGÉP. A «British and Colonial Printer» nyomán tudjuk meg, hogy egy angol gépgyár olyan készüléket alkotott, amely a nyomás alá kerülő papírost a szükséges hőmérsékre és nedvességi állapotba szabályozza. Az íveket fölakasztják a készülékben és egy erőteljes légáramlattól keresztüljárattják. Ily módon naponta 3000 ívet lehet kezelni. A gép kezeléséhez egy ember elégséges. A hajtóerő minimális. Ha a gép valóban oly megbízható, amint azt állítják, akkor a nyomdaüzemek örömmel üdvözölhetik.

★
HOMOGEN NYOMÁS. Ennél a német C. Hermann által kidolgozott, szabadalmazott nyomtatási eljárásnál többé-kevésbé finom szemcsézésről van szó, amelyet egyrészt magával a cinklemeznek a szemcsézésével, másrészt egy gyantapreparátummal érnek el. Az ily módon nyert finom szemcsézés alig bomlik szét és a többszínű nyomtatványokon majdnem úgy hatnak, mint valódi féltónusok, lágyan és mégis határozottan a rajzban. A homogén nyomás síknyomatás részére való nyomtatólemez, a szokásos kézi litográfia és a reprodukciós technika megkerülésével. Munkamód és hatás tekintetében az akvarelltechnikához hasonló, úgyhogy ezt az eljárást különösen művészi litográfiaikhoz használják. Munkamenete a következő: A gyantapreparátumot alkohollal való hígítással 3—4-féle fokozatban készítik el és ezt az oldatot a rajz tónusértékének megfelelően a rajz vázlatával ellátott finomszemcsés cinklemezre rákenik. Először a világos tónusokat kenik be a hígított oldattal, azután a sötéteket a sűrűbb gyantaoldattal. A föl-kent különféle oldatok által egy többé-kevésbé zárt szemcsézés támad a mélységtől a teljes sikkig. A nem nyomódó részeket előzően gumiarábikummal fedik be, amit a

lemez elkészülte után lemosnak. Tűlsötétnek sikerült tónusokat alkohollal utólag is meg lehet hígítani. A lemezt úgy is elő lehet készíteni, hogy előbb valamely sötétebb festéket tesznek rája és azután világosabbat föléje. Tehát előbb a világos színt nyomják, a lemezt azután a gépben nyomban maratják, úgyhogy rajta már csak az előbb megmunkált sötét szín van meg, amelyet azonnal tovább nyomhatnak. Ilymódon állítólag már 6—10-színű munkát készítenek el, amihez csak két lemezt használtak föl. Ezek a lemezek az egyes színekhez külön munkáltattak meg. A fönt leírtakban olyan eljárást ismertettünk röviden, amelynek segítségével eredeti litográfiák egyszerű módon készíthetők el.

★
ÚJABB KÉSZÜLÉK A GÉP-SZEDÉS SPÍSZELÉSÉNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRA. A soröntőgépek szedésében gyakran előforduló és ezért nagyon is ismert hajszálpiszkek nem éppen épületes látvány a nyomtatványon. Sajnos, idővel ez minden matricakészletnél többé-kevésbé jelentkezik és eddig még nem igen kerülhető el. Bizonyos idő múltán, melynek tartama különféle körülményektől függ, a matricák vékony oldalfalai benyomódnak, az ólomlerakódástól behorpadnak, vagy forró ólomtól finom széleik kiégnék. A szedőgépek térfoglalása óta ennek okáról már sokat írtak a szakajtóban és sokat beszéltek a szakelőadásokon is. Így a spízselés egyik fontos oka az is, hogy a matricák egymásmelől sorozódásuk alkalmával erősen ütődnek egymáshoz, miközben hajszálvékony oldalfalaik megsérülnek. Noha a szedőgépgyárak egyes készülékekkel igyekeztek már arra, hogy ennek a bajnak elejét vegyék, mindeddig ez nem sikerült. Most azonban egy német gépszedőnek, Krabbe Artúrnek Karlsruhéban, Schauinslandstrasse 41, sikerült olyan kicsiny, a gyűjtőben elhelyezendő szerkezetet megszerkesztenie, amely a matricának a másikhoz való odaütődését megakadályozza. A találmány, amelynek szabadalmazása folya-

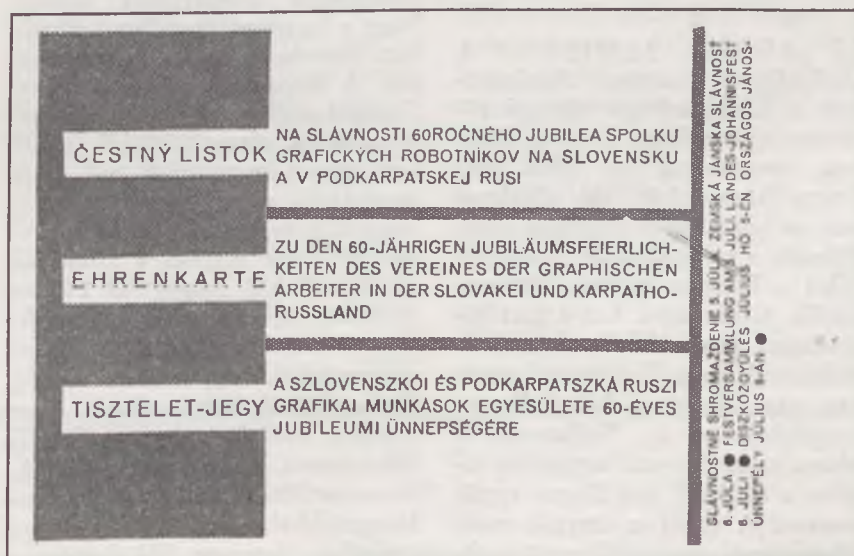
matban van, lényegében egy fogantyúból áll, amely az erős lendülettel a gyűjtőbe eső matrica odaütődését fölfogja és a már a gyűjtőben álló matrica mellé odaállítja. Ilymódon az oldalszélek beütődése, amely a spízselés egyik főoka, teljesen elhárítható.

★
A SZEDŐGÉP ZAJÁNAK TOMPÍTÁSA. Német szakkörökben azon törik most a fejüket, hogyan lehetne a rotációsgép zakatolását tompítani, vagy legalább is elviselhetőbbé tenni. Ebből az ötletből kiindulva egy szedőgéptulajdonos arra tett kísérletet, hogyan csökkenthetné szedőgépeinek zaját. Két Linotype-szedőgépe egy masszív épületben vasbeton-talazaton nyugszik. A szedőgépterem fölött van a lakása és oda még jobban hallatszott a kellemetlen lárma, mint magában a teremben. Filcalátétben nem nagyon bízott, ezért 2 cm vastag, tisztán vágott ujságpapirosréteget tett a gépek alá. Minthogy a gépek fatuskókon álltak, a művelet egyszerű és ami a fő, az eredmény fényes volt. A papirost csak szabadon egymás fölé rakva tette a gép alá, de azt hiszi, ha a papírlapokat dróttal összefűznék, ez sem befolyásolná a jó eredményt és az alátéves könnyebb volna. Nyomatógépek föllállításánál is meg kellene kísérlni ezt az egy-

szerű eszközt, úgyhogy a papirost két deszka közé teszik, mely esetben könnyebb alátéves céljából ékek is alkalmazhatók.

Feljegyzések

★
JUBILEUMOK. Az utóbbi időben három nagyobb nyomda személyzete is jubilálta a körében dolgozó veteránjait a munkának. A Légrády-nyomda és a Pesti Hírlap személyzete szeptember 8-án *Barta Lázár, Horváth Béla* és *Kornits Károly* szaktársak félszázados jubileumát ünnepelte meg, délelőtt a nagy gépteremben és este a Kereskedelmi Utazók Egyesületében, társasvacsora és műsor keretében. — A Budapesti Hírlap személyzete szeptember 19-én *Kováts István, Steiner József* és *Stefanek Antal* szaktársak nyomdai munkásságának ötvenéves fordulóját ünnepelte meg a kispesti Ipartestület dísztermében. — A Pátria-nyomda személyzete különösen meleg ünneplésben részesítette *id. Lehotzky Károly* szaktársat szeptember 22-én, az FTC-pályán lévő vendéglő különhelyiségében, ötvenéves jubileuma alkalmából. Mind a három ünnepélyen sok vendég vett részt. Az elsőt és ez utóbbit a Budapesti Könyvnyomdászok Dalkörének éneke nyitotta

Tiszteletjegy a pozsonyi Typographia nyomdából. A vonaldísz (tangírozva) arany- a szöveg kékszínű.

meg az ünnepélyt, majd magas színvonalú műsor követte a szokásos, személyzeti, szervezeti és igazgatói üdvözlőbeszédet. A *Grafikai Szemle* szerkesztősége is most utólag meleg, kollégialis üdvözlőt küldi valamennyi jubilánsnak, azzal a hő óhajjal, hogy hátralévő éveiket nyugodtan, egészségesen és gondtalanul élhessék le.

★

A PAPIROSGOYASZTÁS NÉMET-AUSZTRIÁBAN 1927-ben fejünkint 17.16 kg volt. Emellett a tekintélyes fogyasztás mellett az ottani papírgyárak termelésük nagy részét külföldre exportálták: így a papírból 52.2%-ot, cellulózéból 46.6%-ot, faanyagból 27.1%-ot és papírlémezéből 86%-ot. W.

★

AZ USA KIVITELE SZEDŐ- ÉS NYOMÓGÉPEKBEN. A folyó év május havában 128 szedőgépet exportáltak 450.254 dollár értékben az Egyesült Államokból főként Kanadába és Braziliába, másodsorban pedig Németországba és Argentínába. Nyomdai nyomógépekből 750.427 dollár értékűt szállítottak külföldre, számszerint 251 darabot, amelyekből ismét Kanadába és Kinába került a legtöbb. Egyéb nyomdai gépekből és felszerelési tárgyakkól összesen 474.713 dollár értékűt vittek leginkább Kanadába. —o.

★

ÚJ »BUGRA« 1940-BEN? A «*Leipziger Neueste Nachrichten*» a közelmúltban világgá röptette a hírt, hogy Leipzig 1940-ben megrendezi az 1914. évi Bugra hasonmását. Az alkalmat erre az adná, hogy 1940-ben szándékozik a nyomdászság megünnepelni a könyvnyomtatás 500 esztendőjének jubileumát. Ezt a hírt hivatalosan nem cáfolták, de nem is erősítették meg. Tekintettel azonban arra, hogy a kölni Pressa megnyitáskor dr. Volkmann, a német nyomdaipari egyesület elnöke s az 1914. évi Bugra egyik szervezője, erről a tervről mint lehetőségről megemlékezett, sejtethetjük, hogy az eszme megértésre fog találni. Már hogy is ne? A

németek, a grandiózus kiállítások mesterei elszalasztanak az olyan alkalmat, mint iparunk ötszázéves jubileuma? De hát a terv egyelőre csak terv és határozottabb formát csak hosszabb idő múlva fog ölteni. Egy azonban bizonyos: ha megvalósul, úgy ez az új Bugra lesz a kiállítások kiállítása, hiszen a megvalósulásáig 12 esztendő van hátra. A technika mai mérőföld-csizmás haladása mellett nem is olyan lehetetlenség, hogy az 1940. évi Bugrán a mai formájú hírlapok már csak mint kuriózumok fognak szerepelni s hogy a szedés és nyomás mai módszere fölött a legsötétebb Afrika négerai is csak mosolyogni fognak. Ezt az új Bugrát azután nemcsak a kiváltságos nyomdászok fogják megtekinthetni, akkorra a Grafikai Szemle kiadóhivatala a saját Zepelinjén fogja kiutaztatni olvasóit Leipzigbe...

★

BEZÁRTÁK A »PRESSÁT«. A kölni nemzetközi sajtókiállítást öthavi tartam után, október közepén, ünnepélyes formák között bezárták. Ebből az alkalomból a német sajtóban igen figyelemreméltó számadatokat, statisztikákat olvashatunk, amelyekkel a kiállítás hatalmas *erkölcsi* sikerét akarják pregnánsan bizonyítani. Ez adatok szerint a Pressán hivatalosan a *Népszövetségen* kívül 43 *külföldi állam* vett részt, ami kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a kultúrvilág teljes mértékben átértézte e kiállítás fontosságát. A *látogatók* száma kereken 5 millió ember volt; ezeknek igen tekintélyes része külföldi, tehát nem német származású volt, amit megvilágít az az egyetlen adat, hogy 328 csoport választotta tanulmányútjának céljául a kölni kiállítást. E 328 csoportból 148 az északamerikai Egyesült Államokból, 57 Angolországból, 36 Franciaországból, ugyanennyi pedig Hollandiából indult útnak. Igen érdekes különben, hogy a kiállítás tartama alatt összesen 488 *külvonlat* futott be Kölnbe Pressalátogatókkal. A kiállítással kapcsolatban összesen 311 *kongresszust*, illetve gyűlést tartottak Kölnben, e kongresszusok közül a

legnevezetesebbek voltak a szakmai vonatkozásúak. Naponkint átlag 72 *sajtóképviselő* tartott kisebb-nagyobb előadásokat a sajtóteremben; az előadók egyharmada külföldi újságíró volt. Az újságírók különben rendkívül nagy számmal keresték föl a Pressát, legtöbbször Oroszországból, Norvégiából, Svájcól, Francia-, Angol- és Lengyelországból, Csehszlovákiából, Ausztriából és Hollandiából. Ezek az adatok is bizonyítják az *óriási erkölcsi sikert*, de mindenesetre érdekesekek lesznek az anyagi jelentőségű számok is, amelyek nyilván igen *tehtélyes deficit*ről fognak beszámolni. —o.

★

AZ ELSŐ PAPIRGYÁRTÓGÉP. A londoni «Times» nemrég cikket közölt «Gőzerővel hajtott könyvnyomdák eredete» címen. Erre a cikkre a lap sok észrevételt, hozzászólást kapott, amelyek közül egy bournemouthis szakember hozzászólása a legérdekesebb. Az illető úr nagyapjának Kingslandroadban fűrészmalma volt. A napoleoni háborúk után Franciaországban egy papírgyártógépet vett Fourdrinertől, amely az első ilyen gép volt Angliában. Noha a rajta előállított papiros csak gyöngye minőségű volt, mégis nagyon vásárolták. A hajtóerőt egy magas- és egy alacsony nyomású gőzgép szolgáltatta. Egy másik hozzászólásban egy gyárigazgató elmondja, hogy az első hengerpapírgyártógépet a halli Fourdrinier-elv alapján gyártották 1803-ban és nem Franciaországból vitték be a gépet. A papírgyártógép föltalálója a francia Louis Robert volt, aki 1799-ben francia szabadalmat nyert gépére. A Páris melletti Essonneban volt alkalmazva egy papírgyárban. Ennek sógora, John Gamble 1801 április 20-án kapta meg az első angol szabadalmat és 1803 június 7-én a másodikat. Ebben az időben kezdett a papírnagykereskedő Fourdrinier-család Londonban a papírgyártás fejlődésében közreműködni. A dartfordi papírgyárban Bryan Donkin javította meg Robert találmányát és az itt készített első papírgép

— John Gamble följegyzései szerint — a Frogmore-féle papírgyárba került, Two Waters közelében, a Hertfordshire-grófságban. Gamble és Fourdrinier 1807-ben kaptak közös szabadalmat gépükre. A papírgyártógépek fejlesztése olyan nagy anyagi áldozatokat követelt, hogy a Fourdrinier-család teljesen elszegényedett, annyira, hogy Henry Fourdrinier-nak 1854-ben bekövetkezett elhalálása után a teljesen vagyontalanul hátramaradt családtagok javára a papírgyárosok és lapkiadók gyűjtést rendeztek.

Korrektori rovat

★

Ebben a rovatban a szedő és korrektor mindennapos munkája közben fölmerülő vitás kérdéseket kívánjuk megbeszélni. Kérdésekre szívesen felelünk és az esetleges ellenvetéseknek, érvekkel támogatva, szintén helyt adunk, mert célunk a vitás kérdések tisztázása addig is, míg a magyar helyesírás terén egységes szabályokra nem támaszkodhatunk...

★

MULT, MÚLT; ELMULT VAGY ELMÚLT? Az akadémiai helyesírás is, a Balassa-féle is a *mult* alak mellett foglal állást. Ebből következik, hogy az *elmult* szó is rövid *u*-val szedendő. Kitűnik ez az Akadémia: «A magyar helyesírás szabályai»-nak immár több kiadást elért füzetéből is. A füzet bevezetőjének harmadik bekezdése így kezdődik: «Az azóta *elmult* idő folyamán...» De ez magában nem volna elegendően elfogadható érv. A *mult* szó időhatározó és ugyanaz az *elmult* szó is. Mi a jelentésbeli különbség a *mult* héten vagy az *elmult* héten között? Semmi. Mégis azt látjuk állandóan egyes lapokban, hogy az *elmult* határozószót hosszú *ú*-val, a *mult* szót röviddel

szedik. Miért? Azt mondják: az *elmult* szó a *múlni* ige multidejű alakja. Ez tévedés. Mert nemcsak az. A mi esetünkben éppúgy határozó, mint a *mult* szó. Arról lehet vitatkozni, hogy multidejű alakjában hosszsan hangzik-e. Például: A háború már régen *elmult*. Vagy ennek képe: *nyílt*, az ajtó *kinyílt*. Az *elmult* évben, nem is lehet hosszsan kiejteni. Ne tévesztessük meg magunkat e szónak a régi szótárakban és régi könyvekben használt alakjától. Sem Horváth Endre legújabb füzetétől. Egészen más: *elműlik*, *elműlott*. De: *elmult* héten, évben stb. rövid *u*-val szedendő helyesen. Aki az *elmult* szót ebben a jelentésében hosszú *ú*-val szedi, az a húszharminc év óta érvényes helyesírási szabályok szerint hibát követ el. Ez pedig nyomdászlapban súlyosan esik latba. h.

★

AZ EGYBE- ÉS KÜLÖNÍRÁS KÖRÜL is sok vita folyik. Különösen a *nagy részben*, *nagy mértékben*, *egy részben*, *nagy része*, *egy része* helyes írásával nincsenek sokan tisztában. Pedig könnyen megtalálhatja bárki a helyes írásmódot, ha analógiával teszi próbára magát. A lakosság *egy része*, *nagy része*, *nagy tömege*, *nagy mértékben*, *nagy részben* sokszor láthatjuk *egy szóban*, de *kis része*, *kis részben*, *kis mértékben*, *nagy arányban* stb. már nem. Meg tudnák-e vajjon magyarázni azok, akik az előbbieket *egy szóba* írják vagy javítják, az utóbbiakat *kettőbe*, hogy miért teszik ezt? Miért *nagy részben* *egy szó* és *nagy arányban*, *kis részben* *két szó*? Láthatja mindenki, hogy erre nem lehet felelni, csak csökönyösen ragaszkodni lehet hozzá. Az *egy*, *nagy*, *kis* határozók, amelyek *jelzik*, hogy milyen a tárgy, a főnév, amelyre vonatkozik. *Jelző* és *főnév* áll itt egymás mellett, mint:

a nagy ház, kis doboz, az emberek nagy tömege, nagy része; a mű egy részben, két részben, tíz részben jelent meg. Az utóbbiak mennyiséghatározók. A *nagy* és *kis* jelzőket még fokozni is lehet, ami világossá teszi, hogy nem írhatók *egy szóba* a főnévvel. Például: *legnagyobb része*, *kisebb része* stb. Az egész hibás gyakorlat onnan ered, hogy ezeket a határozókat összetévesztik az *egy részt*, *másrészt*, *jórészt*, *nagymértékű*, összetett szavakkal. Hiszen nem olyan tragikus hiba, de hiba. Nyomdászlapokban pedig ézerszeresen tartózkodni kell a hibáktól, mert a *nyomdászlapok arra hivatottak, hogy olvasóikat a magyar nyelvre és a magyar helyesírásra oktassák*. Ha azokban is hibásan jelennek meg az írottak, akkor csak a tudatlanság kap tápot, mert arra hivatkozhatnak, amint már meg is tették, hogy hiszen a nyomdászlapokban is így használják. Tehát inkább javítsuk, mint *rontsuk* és félrevezessük olvasóink nyelvtudását. h.

Könyvek, lapok

★

KÉT HASZNOS KÖNYVECSKE A TANONCOK RÉSZÉRE. Néhány hónappal ezelőtt a majnafrankfurti *Klimsch & Co.* kiadó cég két igen gyakorlatias könyvecskéje jelent meg a német szakirodalom piacán. Mind a kettő a «*Klimschs Graphische Bibliothek*» című sorozat keretében jelent meg s az egyik a *szedőtanoncok*, a másik pedig a *nyomótanoncok* szakmabeli alapismereteit foglalja össze.

A *szedőtanoncok*nak való 128 oldalas zsebkönyvecskéje *Anfangsgründe für Schriftsetzer-Lehrlinge* címet viseli, szerzője *Friedrich Bauer*. Gyakorlatias voltát bizonyítja, hogy immár hetedik kiadását érte meg. A könyvnyom-

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR NYOMDAFESTÉK- ÉS HENGER-
ANYAGGYÁR, BUDAPEST IX, MÁRTON UCCA 19

TELEFÓN: JÓZSEF 306-35

FIÓKOK:

BERLIN, BARMEN, HAMBURG, AMSTERDAM, LENINGRAD
PRAG, RIO DE JANEIRO

ELISMERTEN A LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT KŐ- ÉS
KÖNYVNYOMDAI, VALAMINT MINDENMÉŰ OFFSET- ÉS
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKET - GYÁRT ELSŐRANGÚ HEN-
GERANYAGOKAT - HENGEREK ÁTONTÉSÉT ELVÁLLALJA

tatás történetének vázlatos ismertetése után részletesen leírja és ábrákkal is illusztrálja a *szedőanyagokat*: a betűt, számokat, jeleket, iniciálékat, díszítéseket és léniákat, nemkülönben a kizáró- és ürtöltőanyagokat; ezután a *fölszerelési tárgyakat és szerszámokat*, majd áttér a tulajdonképeni *szedőmunka* kimerítő ismertetésére. E fejezetben a szedést, sorkizárást, ritkítást, a szedett soroknak kiemelését, kikötését, a korrekurát és korrigálást, a formák kilövését és végül a ki- nyomott szedések osztását írja le, illetve fölsorolja az ezen technikai műveleteknél előforduló úgynevezett alapvető szabályokat, szokásokat. A következő fejezet az *általános szedésszabályokat* foglalja össze és a helyesírási tudnivalókon kívül az oldalszámozás, széljegyzetek, számoszlopok, élő oldalfejek stb. gyakrabban előforduló szedésmódját, a soroknak oldalakká tördelését ismerteti, majd pedig rövid egybefoglalását adja a címszedésnek és az akcidens- meg a táblázatszedésnek is. Befejezésül leírja a ma használatos *szedőgépeket* is. A *nyomótanoncok* részére készült könyvecske *Anfangsgründe für Buchdrucker-Lehrlinge* címen jelent meg, hasonló terjedelemben, ugyancsak Friedrich Bauer tollából. A történeti összefoglalást itt

is a *nyomtatóelemek és eszközök* leírása követi: a nyomóformát, a papírost, a festéket, a nyomógépet és festékezőhengereket a legnagyobb precizitással ismerteti. Ezekután két nagy fejezetben adja a *tégelyes sajtókon*, illetve a *gyorssajtókon való munka* részletezését a formazárástól egészen a nyomtatás utáni befejező munkálatokig.

Ezek a könyvecskek tanulóknak való ismereteket foglalnak egybe és előtanulmányi anyagul szolgálnak az ugyanezen cég kiadásában megjelent *Handbuch für Schriftsetzer* és *Handbuch für Buchdrucker* című kézikönyvekhez, amelyek a magasabb színvonalú szakismereteket tartalmazzák.

★

VOM GEHILFEN ZUM DRUCKEREI-DIREKTOR címen a nálunk is jólismert német szakíró, *R. Engel-Hardt* írt újabban egy figyelemreméltó szakkönyvet, melyet a *Deutscher Drucker* című szaklap (Berlin SW 61) adott ki a *Graphische Aufsteig-Bücherei* szakkönyvsorozat első kötete gyanánt.

A szakmai életpályán való előrehaladást, illetve ilyenek előfeltételeit és fokozatosságát tárgyalja e könyv, amely mindazokról az emberi tulajdonságokról és szakmabeli képességekről értekezik, amelyeknek birtokában

valaki a segédi sorból a nyomdaigazgató előkelő és tiszteletreméltó pozíciójába küzdheti föl magát. E mű rendkívüli pontossággal és érdekességgel vázolja a nyomdászlegény életének útját a magasabb régiókba, megjelöli az ehhez szükséges egyéni tulajdonságokat, szakmai képességeket, rámutat ezeknek elsajátíthatásához szükséges tanulnivalókra. Részletesen körvonalazza a természetes emelkedés fokozatait a szedőszekrényénél való munkáldástól kezdve a korrektori, tisztviselői, munkaszerzői, ügynöki, üzem- és üzletvezetői működésén át a nyomdaigazgatói munkakörig. A munkát — noha inkább a németországi viszonyoknak figyelembevételével íródott — nagy haszonnal forgathatják más nemzetbeli szakemberek is. A mű ára egészvásznonkötésben 4.50 bírodalmi márka.

Szedéspéldáink és fedőlapunk

★

Amint azt lapunk más helyén is megírtuk: *lapunk céljaul tűzte ki az egyszerűbb szedéstechnika kultiválását*, részben azért, hogy a való élet követelményeinek megfelelőbb munkára szoktassa olvasóit, részben azért, mert a magyar nyomdák berendezéseinek mai állapota szinte a legnagyobb szigorúsággal követeli a legegyszerűbb szedéstechnikai művészkedést.

Különben ez a szempont uralta és uralja még ma is a továbbképző tanfolyamok munkarendjét is, akár a fővárosi, akár a vidéki tanfolyamokról legyen szó. A *Grafikai Szemle* ezen számának szedéspéldáinál már ki is domborítottuk fönti szándékunkat. E példák kizárólag a budapesti szaktanfolyamok tavalyi terméséből vétettek át, aminek magyarázatául szolgáljon, hogy lapunk első számát az eredeti tervek szelint már április havában kellett volna megjelentetni kifejezetten *tanfolyami számként*. Sajnos, ezek a tervek lapunk szerkesztőkiadójának súlyos természetü

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT

RÉZLÉNIAGYÁR
GALVANOPLASZTIKA
BUDAPEST VI
DESSEWFFY UCCA 32

KÖZPONTOK:

SCHRIFTGIESSEREI
H. BERTHOLD A.-G.
BERLIN

SCHRIFTGIESSEREI
D. STEMPEL A.-G.
FRANKFURT A/M

A LEGGAZDAGABB VÁLASZTÉK MODERN BETŰKÉNYEK ÉS DÍSZÍTMÉNYEK, A LEGJOBB ÖTVÖZETBŐL ÉS LEGGONDOSABB KIVITELBEN

megbetegedése miatt halasztást szenvedtek: lapunk megjelenését el kellett halasztani és a tervezett tanfolyami szám elvesztette aktualitását.

A tervezett tanfolyami szám részére összeválogatott és időközben kiszedett tanfolyami anyagot természetesen nem lehetett már félretenni s így a mostani szám kizárólag tanfolyami munkákat mutat be.

Ez a körülmény azonban mit sem von le a munkák gyakorlati értékéből, mert mindegyikét szakavatott vezetők felügyelete mellett tervezték a tanfolyam hallgatói.

Spitz Adolf szaktársunk hallgatói közül *Csókási Józsefnek* egy levélborítékját, *Jancs Ferencnek* és *Lachmann Henriknek* egy-egy meghívóját, *Kovács Lászlónak* egy cégjegyzetét mutatjuk be. *Kun Mihály* szaktárs tanfolyamának hallgatói a magasabb akcidensiskolát kultiválták s így történt, hogy az egyszerűbb munkák közül csak *Lengyel Lajosnak* két cégjegyét és egy levélfejtervezetét tudtuk céljainknak kiválasztani. Szöveg között klisírozás útján reprodukáltuk *Paxián Péter* egy levélfejtervezetét és *Lengyel Lajos* egy hirdetésvázlatát.

ÍZLÉSES, SZÉP NYOMTATVÁNYOK
LEGFŐBB KELLÉKE A

JÓ KLISÉ

KÖNIG ÉS BAYER MŰINTÉZETÉBŐL
BUDAPEST VII, WESSELÉNYI U. 54
TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 359-91
VIDÉKI RENDELÉSEK 1 NAP ALATT

Wanko Vilmos tanítványai közül *Horváth Ferenc* egy levélfejjel és egy körlevéllel, *Horváth János* egy reklámlappal a szedéspéldák között és egy cégjeggyel a szöveg között, *Herschkovits György* egy levélborítéktervezettel, *Kallós József*, *Megyerdi Antal* és *Sauer Salamon* egy-egy levélfejtervezetel szerepelnek a kollekción. A föntebb felsorolt munkák technikai kivitele tökéletesen fődí a vázlatokat, éppen csak a színezés

dolgában kellett itt-ott eltérnünk az eredeti tervektől, mert szedéspéldáink nyolc oldalán föltalálható kilenc szint háromszori nyomással kellett elérnünk. A szedéspéldákat *Horváth János* szedte, a nyomás munkáját pedig *Bauer Henrik* végezte. Munkájukat fölösleges dicsérni, az eredményről olvasóink maguk is ítélnének. A klisék útján reprodukált szövegközötti szedéspéldák egy része a *pozsonyi Typographia*

Háromhavonként jelennek meg kitűnő vászonkötésben, 120-140 oldalon, legalább 20-30 értékes melléklettel, előkelő és komoly nyomdai kiállításban a

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRA

kötetei, amelyek minden aprólékosságra kiterjedő tüzettséggel ösmertetik a grafikai sokszorosítás egy-egy munkakörét avagy egyéb ösmeretágazatát. A kötelek közül máris megjelentek: a *Grafikai sokszorosító művészetek* (I. kötet), a *Betűművészet* (II-III. kötet), a *Grafikai rajz és metszés* (IV. kötet), a *Színek világa* (V. kötet), a *Papiros a grafikában* (VI. kötet) címűek, s a *Nyomdászattörténet* első négy könyve is (VII-X. kötet). Az előkészítés stádiumában vannak: a *Nyomdászattörténet* további kötetei; a *Betűszedés*; *Kereskedelmi grafika*; *Könyvművészet*; *Nyomtatástechnika*; *Reklámművészet*; *Kemigrafia*; *Litográfia* és még több érdekes kötet is.

A *Grafikai Művészetek Könyvtárának* egyes köteteit a sokszorosítás tudományának legkitűnőbb szakemberei írják. Bont árak kötetenként 5 pengő 60 fillér; nyomdászok 3 pengő 90 fillérért kapják a házipénztárosoknál. Az előfizelések stb. *Novák László* szerkesztőhöz intézendők: Budapest, VIII, Conti ucca 4. szám alá, a *Világosság* nyomdába

nyomdában készült munkákból nyújt szemelvényeket. Ezek is egyszerűbb munkák s többnyire az új elementáris szedésirány hatását bizonyítják.

A többi szövegközötti szedés-példa a *berlini Typographische Mitteilungen* című laptársunk legutóbbi számából való. E laptársunkat kell az elementáris tipográfia úttörőjének tekinteni, mert ennek propagálása szinte hivatalosan is bevallott célját képezi. Ez okból szedéspéldáit igen gyakran fogjuk bemutatni olvasóinknak. Ez alkalommal csupán a 29. oldalon reprodukált három szignetre akarunk külön is rámutatni, mint olyan tipográfiai anyagokból előállított munkákra, amelyek tökéletesen megfelelnek céljuknak és kifejezés dolgában a lehető legegyszerűbb anyagok ötletes fölhasználását mutatják be. Fedőlapunkat *Kun Mihály* szak-társunk tervezte teljesen tipográfiai anyagul. Föladatul kapta, hogy a fedőlapon is kifejezésre kell juttatni a *Grafikai Szemle* megújítását. Olvasóink láthatják, hogy föladatát kitünően oldotta meg. Igen egyszerű anyagokkal juttatta kifejezésre a gondolatot: *a hamvaiból Phönixként újra éledő Grafikai Szemlé*. Úgy hisszük, nem szükséges munkáját és annak ötletességét külön is dicséernünk, elegendő, ha meg-

állapítjuk, hogy e munkája a szim-bolizáló szedésmodor egyik leg-jobb iskolapéldája.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek

★

Előfizetőinkhez. A *Grafikai Szemle*t eredetileg évenként tizenkét-szer, vagyis havonként kívántuk megjelentetni. Ez a szándékunk rajtunk kívül álló okokból oda-módosul, hogy a *Grafikai Szemle július és augusztus hónapokat kivéve fog havonként megjelenni.* Ilyenképen évenként tízszer fo-gunk megjelenni, e tíz szám közül azonban a *decemberi és a májusi számok a rendes számoknál terjedelmesebbek lesznek.* — Az előfizetési díj mindenki részére egyformán évi 18, félévi 10 pengő, külföldiek részére azonban *portó-különbözet* címén a postatarifá-nak megfelelő pótlékot kell föl-számítanunk.

E. R. Újpest. Ön téved, ha azt hiszi, hogy a rézléniákat is épp-úgy öntik, mint a betűt. A réz-léniagyártás merőben különbözik a nyomdabetűk gyáriparszerű ké-szítésétől. A módját alkalom-adtán ismertetni fogjuk; addig is mondjon le végkép rögeszmé-jének megvalósításától, mert réz-léniát és körzetsorokat *szedő-gépen* önteni olyanformán, ahogy

ez általában ólomanyagból szo-kásos — *nem lehet.* Ócska réz-léniaanyagának átöntése, illetve kicserélése érdekében legtanácsosabb rézléniagyárhoz fordulni. *Gépszedő.* Kérdésére válaszul kö-zöljük e számunkban *Az »égő« szedőgép* című cikket. Ebben a cikkíró megjelöli, mivel lehet leg-célszerűbben megtisztítani az öntőszáját.

Lapunk e számának tartalma

★

<i>Wiesenberger Vilmos:</i> Újjáépítés . . .	1
Tizennégy esztendő	2
<i>ABC:</i> A mai akcidensszedés és a gyakorlati élet követelményei	4
<i>Novák László:</i> Tanay József	7
<i>Schwarz Armin:</i> A helyesírás és a nyelvhelyesség tanításának kérdéséhez	8
<i>Novák László:</i> Köln—Berlin	12
<i>Laupál Antal,</i> Kassa: Nyomtatás gépszedésről	13
<i>Grosz Ernő:</i> Alaposabb kiképzést a gépszedőknek	17
<i>Talián Gábor:</i> Az üzemvezetés — Nyomdai belügyek	20
<i>Rasofszky Andor:</i> Elnyűtt téma . . .	21
<i>Schopp János:</i> Egészségünk megóvására	24
<i>Juhász Béla,</i> Szentcs: Nyomdabetűk megrendelésénél vigyázzunk!	25
—g—: A balkéz fölhasználása az osztásnál	26
<i>H.:</i> Az »égő« szedőgép	26
<i>hs:</i> Néhány revizori útmutatás	27
<i>Szakoktatás</i>	27—29
<i>Technikai újítások, följegyzések</i> 29—31	
<i>Följegyzések</i>	31—33
<i>Korrektori rovat</i>	33
Bevezetés — Mult, múlt; elmúlt vagy elmúlt? — Az egybe- és különírás körül.	
<i>Könyvek, lapok</i>	33—34
Két hasznos könyvecske a tanoncok részére. — Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor.	
Szedéspéldáink és fedőlapunk	34
Szerkesztőségi és kiadóhivatali üzenetek	36
<i>Ungarische Graphische Rundschau</i> 37-40	

★

GRAFIKAI SZEMLE

folyóirat a grafikai iparágak művelői részére

UNGARISCHE GRAPHISCHE RUNDSCHAU
című mellékklappal

XXV. ÉVFOLYAM

Megjelenik július és augusztus hónapok kivételével havonként

Felelős szerkesztő és kiadó: Wanko Vilmos
Társzerkesztő: Novák László

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST VIII, CONTI UCCA 4. SZÁM
Nyomtatta a Világosság könyvnyomda rt
Műszaki igazgató: Deutsch D.

FFSET- BUCH-UND WERBEKUNST

A művészi és okszerű reklámozás gyakorlati módszereit ismertető, dúsan illusztrált és kitűnő nyomtatástechnikával előállított művészi havi folyóirat, amelyet nem nélkülözhet a nyomdász, kereskedő, iparművész

Egyes szám ára —.75 dollár, féléves előfizetés 4.50 dollár.
Kiadó: Offset-Verlag G. m. b. h. Leipzig, Seeburgstr. 57

UNGARISCHE

GRAPHISCHE RUNDSCHAU

ZEITSCHRIFT FÜR DIE GRAPHISCHEN GEWERBE • ERSCHEINT JÄHRLICH ZEHNMAL (12 NUMMERN)
BUDAPEST IM MONAT OKTOBER 1928

XXV. JAHRGANG
1. (284.) NUMMER

Neuaufbau

Das Niveau des ungarischen Buchdruckergewerbes in der Vorkriegszeit widerspiegelte in einem das Fachbildungsniveau der Druckereiarbeiter. Nun aber kam 1914, der schreckensvolle Weltkrieg, der Hemmer jedweder Kulturarbeit. Auf dem Fuße folgten Zerstörung und Vernichtung. Kein einziges Gebiet des Lebens blieb von ihm verschont. *Moralische und geistige Dekadenz machten sich auf der ganzen Linie breit.* Das gesamte wirtschaftliche und gesellschaftliche Leben geriet auf schiefe Ebene und eine verhängnisvolle Krise zog alles in ihren Bann. Not und Leiden nahmen solche Dimensionen an, daß, wenn über die Menschen edlere Gefühle triumphieren könnten, ein solch unheilvolles Unglück nie wieder über die Menschheit hereinbrechen würde, da es als abschreckendes Beispiel dienen würde, wie böse Tat und Selbstsüchtigkeit Jahrhunderte alte Kultur über den Haufen zu werfen vermögen.

Der Sturm des Weltkrieges und der der ihm folgenden Revolutionen hat sich endlich gelegt. Erst jetzt wurde es sichtbar, welche Zerstörung dieser Cyklon verursachte. *Den Sturm haben nicht wir heraufbeschworen, doch die Trümmer müssen wir wegräumen, und all das, was für uns einen Wert bedeutet, jedoch vernichtet wurde, müssen wir neu aufbauen.*

Diese Bauarbeit wurde bereits vor Jahren im Wege von Fortbildungs-Fachkursen und Drucksortenausstellungen in Angriff genommen, doch beim besten Willen konnte diese Arbeit von keinem Erfolg gekrönt werden, ins solange nicht die entsprechenden Mittel für den Fachunterricht zur Verfügung stehen. Diese sind: die Schaffung einer praktischen Lehrwerkstätte und einer entsprechenden Fachliteratur. Unter dem letzteren ist es ein gutredigiertes Fachblatt, was unumgänglich notwendig ist. Auf dem Wege des Neuaufbaues sind wir bereits bei dieser Station der Kulturförderung, bei der Erweckung der *Graphischen Rundschau*, angelangt. Bei dieser Gelegenheit wagen wir die bescheidene Bemerkung, daß ein gutredigiertes Fachblatt: Lehrer, Wegweiser, Lexikon, Ratgeber für jedermann bedeutet, doch in erster Linie für jene, die gewillt sind, ihre Kenntnisse zu erweitern.

Wissen ist Macht! Es gestaltet den Menschen selbstbewußter und entwickelt sein Selbstgefühl. Es hebt das Selbstvertrauen und den Eigenwert. Auch vom gewerkschaftlichen Gesichtspunkte bedeutet der fachlich tüchtig ausgebildete Arbeiter einen unschätzbaren Wert, *weil nur derjenige Arbeiter, der sein Fach gründlich versteht, ein selbstbewußter und tapferer Kämpfer seiner Gewerkschaft sein wird.* Diesen Zweck verfolgt ein gutredigiertes Fachblatt, das kein Druckereiarbeiter entbehren kann. Die nun ins Leben gerufene *Graphische Rundschau* wird von unserem Kollegen *Wilhelm Wanko* als Redakteur und Herausgeber gezeichnet. Koll. *Wankos* bisherige Tätigkeit ist eine Bürge dafür, daß die *Graphische Rundschau* ihr ausgestecktes Ziel verfolgen wird. Um wirksamer zu vollbringen, daß die *Graphische Rundschau* zur wahren Quelle der Fachkultur werde, beeilen wir uns, diese tatkräftigst zu unterstützen.

Wilhelm Wiesenberger.

Die Fortbildungs-Fachkurse

Unsere jetzigen Fachkurse haben bereits das vierte Jahr hinter sich. Die Erfahrungen neuerer vier Jahre geben Zeugenschaft von dem Arbeitswillen, der Opferbereitschaft der Buchdruckervereinsleitung und von der hohen Intelligenz und Bestrebung einzelner Kollegen. Die materielle Kraft der Buchdruckereiprinzipale wurde im vergangenen Lehrjahre von der fachlichen Lehrlingsschule unterbunden und so blieb dem Buchdruckerverein nichts anderes übrig, als die Kosten der Aufrechterhaltung der Fortbildungsschule allein zu bestreiten.

Gleich den früheren Jahren teilte sich die Arbeit des Fortbildungs-Fachkurses im vergangenen Jahre ebenfalls auf mehrere Zweige: ordentliche Fachkurse veranstalteten wir in Budapest und unter den Provinzstädten in Győr, obendrein sorgten wir für Fachvorträge für die Buchdrucker in Pécs und Ujpest.

Der am 31. Oktober 1927 begonnene Fachkurs teilte sich in sechs Gruppen.

Kollege *Karl Dukai*, Akzidenzsetzer, lehrte den Bleischnitt und die damit verbundenen Arbeiten jeden Montag abends von 1/25 bis 1/28 Uhr. Seine Hörer widmeten sich dem Bleischnitt

mit großem Fleiß. Die in dieser Gruppe erzeugten Produktionen zeugen von einer mächtigen Arbeitsleistung. Dieser schöne Erfolg, der binnen sechs Monaten erreicht wurde, gereicht sowohl dem Lehrer, als auch seinen Schülern zur Ehre. Die Massen der geschnittenen Platten geben Zeugenschaft von dem Fleiß der Schüler, deren künstlerischer Wert aber vom Fortgang, Geschicklichkeit und richtigem ästhetischen Sinn der Hörer. Viele der Hörer haben es bereits im ersten Jahr zur künstlerischen Fertigkeit gebracht.

Kollege *Michael Kun*, Akzidenzsetzer, befaßte sich mit der Skizzierung von Merkantil- und Akzidenzdruckarbeiten, jeden Montag abends von 1/25 bis 1/28 Uhr. Seine Hörer beschäftigten sich mit der Anfertigung verschiedenster Merkantilarbeiten in abwechslungsreicher Stilharmonie. Alles Typographie von der besten Sorte. Kollege Kun ist — die Graphik beiseite schiebend — bei einer neuen Etappe seiner Unterrichtsmethode angelangt. Aus den Skizzen ist zu ersehen, daß er den hie und da laut werdenden Wünschen Rechnung trug und sich auf die praktische Skizzenanfertigung verlegte. Auch hier bewies er, was übrigens ein jeder wußte, daß er darin Meister ist. An den Arbeiten seiner Schüler war es ersichtlich, daß sie lobenswerte Fortschritte machten.

Kollege *Adolf Spitz*, Akzidenzsetzer, befaßte sich — wie bereits konsequent seit 4 Jahren — mit der Anfertigung von sorgfältig gearbeiteten, die Wirkung fertiger Drucksorten zeigenden Skizzen, jeden Mittwoch abends von 5 bis 1/29 Uhr. Das Lehrmaterial seiner Schüler umfaßt die streng genommene typographische Skizzenanfertigung und gereicht es dem Lehrer zur Genugtuung, daß seine Schüler mit stauenswertem Fleiß und Fortschritt außerordentliche Erfolge aufweisen konnten. Die Arbeiten der Hörer des Spitz-Lehrkurses charakterisieren Präzision der Skizzen, reine Ausarbeitung und geschmackvolles Kolorit, welche Eigenschaften er stets bestrebt ist, seinen Schülern beizubringen. Die Individualität des Lehrers offenbart sich aus den Skizzen seiner Hörer. Ein Blick genügt und man erkennt den Spitzschen Stil. Trotz der klassischen, konservativen

Dr. OETKER-féle
süteőpor
és vanillincukor

A 127 resztd tartalmazó
könyvek kávéatra - in-
gyen és barométer KÜDÍ:
Dr. A. OETKER
Bpest, Cornt-ú. 25

Hirdetés; tervezte Lengyel János a budapesti nyomdaipari továbbképző tanfolyamok Kun Mihály vezette előadásain.

Technik des Vortragenden lehrte er stets die moderne Typographie.

Kollege *Wilhelm Wanko*, der Redakteur der *Graphischen Rundschau* beschäftigte seine Hörer mit dem schleunigen Skizzenentwurf im Rahmen der modernen Akzidenzrichtung, jeden Mittwoch abends von 5 bis 8 Uhr. Das Material seiner Hörer legt ebenfalls vom emsigen Fortschritt Zeugenschaft. Auch Kollege *Wanko* mußte sein Lehrsystem dem bereits in den Vorjahren laut werdenden Wunsche unterordnen, er möge seinen Schülern die Skizzenanfertigung einfacherer Lösung, die Methode «überall» zu setzenden Skizzen lehren. Kollege *Wanko* entsprach diesbezüglich aufs beste, was in den gelungenen Arbeiten seiner Schüler auch zum Ausdruck kam. Die den Fachkurs bis zu Ende absolvierenden Hörer vermochten die kompliziertesten Arbeiten mit den einfachsten Mitteln herzustellen. Dieser Einfachheit gesellte sich noch außergewöhnlicher Geschmack, so daß es Kollegen *Wanko* in kurzem gelingen wird, eine hervorragende Akzidenzsetzergeneration zu erziehen. Seine pädagogische Praxis bürgt dafür. Ob es auch so sein wird, hängt von den Schülern ab.

Kollege *Armin Schwarz*, Korrektor, hielt Vorträge über die aktuellen Fragen der ungarischen Rechtschreibung, jeden Mittwoch abends von 1/25 bis 6 Uhr.

Kollege *Salamon Herzog*, Korrektor, erläuterte den kompressen Satz und anderweitige, zur Herstellung des Buches gebräuchliche Satzmethoden, jeden Mittwoch abends von 6 bis 1/28 Uhr.

Diese sechs Lehrgruppen arbeiteten das ganze Jahr hindurch, am Jahresschluß zwar mit verminderter Hörschaft, doch bedeutende Erfolge produzierend, wie es die am 13. Mai im Gutenbergpalais abgehaltene Ausstellung von Bleischnitt- und Skizzenanfertigungsarbeiten bewies. Die Zahl der Versäumnungen und der Ferngebliebenen war am niedrigsten beim Bleischnittkurs *Karl Dukais*, dessen Hörer bis zum Ende ausharrten, wohingegen bei den anderen Kursen fünfzig, sechzig, ja sogar achtzig Prozent der Hörer fortfielen. Außer den Budapester sechs Kursen veranstalteten wir einen Fachlehrgang vom 8. Januar bis 29. April in *Győr*, wo die Kollegen mit anerkanntem Eifer zu dem Gelingen unseres Unternehmens

beitrugen. Auch der Unterstützungsverein trug erhebliche Geldopfer zu den Kosten der Győrer Fachlehrgänge bei, doch zeigte sich der Erfolg wert für diese Opfer, denn die am 29. April veranstaltete Jahresschluß-Ausstellung verschaffte dem Buchdruckernamen große Ehren. Der Skizzenentwurf von Merkantil- und Akzidenzarbeiten wurden vom Kollegen *Wilhelm Wanko* und vom Győrer Zeichenprofessor *Zoltán Gróf* gelehrt. Kollege *Salomon Herzog* hielt einen Vortrag über grammatikalische und Rechtschreibungsfragen, Kollege *Heinrich Bauer* über Farbenlehre, Kollege *Rudolf Utassy* über Setzmaschinenarbeiten und Fachkursleiter Kollege *Ladislav Novák* arrangierte die Jahresschluß-Ausstellung und hielt einen Vortrag über die Vervielfältigungskünste. Nach *Pécs* konnten wir infolge der großen Entfernung heuer bloß einen Fachlehrer entsenden, in der Person des Kollegen *Karl Dukai*, der bestrebt war, die Pécs-er Kollegen in die Kenntnisse der Bleischnidekunst einzuführen.

Der Winter kommt schneller

als man gewöhnlich denkt. Schon im Oktober werden Sie um ein beaglich erwärmtes Heim sehr sehr, denn die kühlen Morgen- und Abendstunden kündigt schon höhere Tage an. Die damit einhergehende Sorge um die Heizung möchten wir der Hausfrau gerne abnehmen. Sie brauchen uns nur Ihre Wünsche durch Einleitung der beiliegenden Bestellkarte bekanntgeben. Wir werden uns bemühen, Sie durch sorgfältige, prompte und zuverlässige Lieferung erstklassigen Materials in jeder Hinsicht so zufrieden zu stellen, daß Sie gerne weiter von uns beziehen. Unter Hinweis, modern eingerichtete Großlager haben wir für diesen Winter der für Sie, Nachfrager wegen mit allen in Betracht kommenden Baumaterialien, hauptsächlich aus unseren eigenen, bedeutenden Lagerbeständen gut ausgestattet. Die Zufuhr erfolgt mit unserem eigenen Fuhrwerk bei uns Haus nach allen Stadteilen zu jeder gewünschten Zeit.

Gnädige Frau, schreiben Sie also bitte noch heute an

Kategorie	10 St. Lötblei	20 St. Lötblei	30 St. Lötblei
10 St. Lötblei	3,20	3,40	3,60
20 St. Lötblei	3,80	4,00	4,20
30 St. Lötblei	4,40	4,60	4,80
40 St. Lötblei	5,00	5,20	5,40
50 St. Lötblei	5,60	5,80	6,00
60 St. Lötblei	6,20	6,40	6,60
70 St. Lötblei	6,80	7,00	7,20
80 St. Lötblei	7,40	7,60	7,80
90 St. Lötblei	8,00	8,20	8,40
100 St. Lötblei	8,60	8,80	9,00
110 St. Lötblei	9,20	9,40	9,60
120 St. Lötblei	9,80	10,00	10,20
130 St. Lötblei	10,40	10,60	10,80
140 St. Lötblei	11,00	11,20	11,40
150 St. Lötblei	11,60	11,80	12,00
160 St. Lötblei	12,20	12,40	12,60
170 St. Lötblei	12,80	13,00	13,20
180 St. Lötblei	13,40	13,60	13,80
190 St. Lötblei	14,00	14,20	14,40
200 St. Lötblei	14,60	14,80	15,00
210 St. Lötblei	15,20	15,40	15,60
220 St. Lötblei	15,80	16,00	16,20
230 St. Lötblei	16,40	16,60	16,80
240 St. Lötblei	17,00	17,20	17,40
250 St. Lötblei	17,60	17,80	18,00
260 St. Lötblei	18,20	18,40	18,60
270 St. Lötblei	18,80	19,00	19,20
280 St. Lötblei	19,40	19,60	19,80
290 St. Lötblei	20,00	20,20	20,40
300 St. Lötblei	20,60	20,80	21,00
310 St. Lötblei	21,20	21,40	21,60
320 St. Lötblei	21,80	22,00	22,20
330 St. Lötblei	22,40	22,60	22,80
340 St. Lötblei	23,00	23,20	23,40
350 St. Lötblei	23,60	23,80	24,00
360 St. Lötblei	24,20	24,40	24,60
370 St. Lötblei	24,80	25,00	25,20
380 St. Lötblei	25,40	25,60	25,80
390 St. Lötblei	26,00	26,20	26,40
400 St. Lötblei	26,60	26,80	27,00
410 St. Lötblei	27,20	27,40	27,60
420 St. Lötblei	27,80	28,00	28,20
430 St. Lötblei	28,40	28,60	28,80
440 St. Lötblei	29,00	29,20	29,40
450 St. Lötblei	29,60	29,80	30,00
460 St. Lötblei	30,20	30,40	30,60
470 St. Lötblei	30,80	31,00	31,20
480 St. Lötblei	31,40	31,60	31,80
490 St. Lötblei	32,00	32,20	32,40
500 St. Lötblei	32,60	32,80	33,00
510 St. Lötblei	33,20	33,40	33,60
520 St. Lötblei	33,80	34,00	34,20
530 St. Lötblei	34,40	34,60	34,80
540 St. Lötblei	35,00	35,20	35,40
550 St. Lötblei	35,60	35,80	36,00
560 St. Lötblei	36,20	36,40	36,60
570 St. Lötblei	36,80	37,00	37,20
580 St. Lötblei	37,40	37,60	37,80
590 St. Lötblei	38,00	38,20	38,40
600 St. Lötblei	38,60	38,80	39,00
610 St. Lötblei	39,20	39,40	39,60
620 St. Lötblei	39,80	40,00	40,20
630 St. Lötblei	40,40	40,60	40,80
640 St. Lötblei	41,00	41,20	41,40
650 St. Lötblei	41,60	41,80	42,00
660 St. Lötblei	42,20	42,40	42,60
670 St. Lötblei	42,80	43,00	43,20
680 St. Lötblei	43,40	43,60	43,80
690 St. Lötblei	44,00	44,20	44,40
700 St. Lötblei	44,60	44,80	45,00
710 St. Lötblei	45,20	45,40	45,60
720 St. Lötblei	45,80	46,00	46,20
730 St. Lötblei	46,40	46,60	46,80
740 St. Lötblei	47,00	47,20	47,40
750 St. Lötblei	47,60	47,80	48,00
760 St. Lötblei	48,20	48,40	48,60
770 St. Lötblei	48,80	49,00	49,20
780 St. Lötblei	49,40	49,60	49,80
790 St. Lötblei	50,00	50,20	50,40
800 St. Lötblei	50,60	50,80	51,00
810 St. Lötblei	51,20	51,40	51,60
820 St. Lötblei	51,80	52,00	52,20
830 St. Lötblei	52,40	52,60	52,80
840 St. Lötblei	53,00	53,20	53,40
850 St. Lötblei	53,60	53,80	54,00
860 St. Lötblei	54,20	54,40	54,60
870 St. Lötblei	54,80	55,00	55,20
880 St. Lötblei	55,40	55,60	55,80
890 St. Lötblei	56,00	56,20	56,40
900 St. Lötblei	56,60	56,80	57,00
910 St. Lötblei	57,20	57,40	57,60
920 St. Lötblei	57,80	58,00	58,20
930 St. Lötblei	58,40	58,60	58,80
940 St. Lötblei	59,00	59,20	59,40
950 St. Lötblei	59,60	59,80	60,00
960 St. Lötblei	60,20	60,40	60,60
970 St. Lötblei	60,80	61,00	61,20
980 St. Lötblei	61,40	61,60	61,80
990 St. Lötblei	62,00	62,20	62,40
1000 St. Lötblei	62,60	62,80	63,00

HANIELS
Handels-Ges. m. b. H. München
Kodlplatz 8 - Telefon 54048 u. 54049

Egy tüzelőanyagot árusító cég körlevele. Tervezték a müncheni könyvnyomdász-mesteriskolában. A felső fősor, a nyíl és a táblázat keresztvonalai pirosszínűek, a többi fekete.

Außer diesen hielten wir noch in der Stadt *Ujpest* Fachvorträge auf Ansuchen des *Ujpest-Rákospalotaer* Geselligkeitsklubs der Buchdrucker und verwandter Berufe. Entsendet wurden: Fachkursleiter *Ladislau Novák*, der über die Geschichte der Buchdruckerkunst und *Salamon Herzog*, der über die ungarische Rechtschreibung Vorträge hielt.

Das wäre in kurzen Umrissen über die letztjährige Tätigkeit unserer Fortbildungs-Fachkurse zu berichten. Jedes weitere Wort erwies sich nur für überflüssig, denn die am 13. Mai stattgefundene Ausstellung hat bereits bewiesen, wer gearbeitet hat und wieviel gearbeitet wurde. Sie hat uns vielleicht einen Fingerzeig geboten, in welcher Richtung unsere Lehrkurse zu entwickeln sind, wo intensivere Arbeit notwendig ist und im allgemeinen wie sich in der nahen Zukunft unsere fachkulturellen Aufgaben zu gestalten haben.

Eins ist sicher: gearbeitet muß werden, denn wenn wir jetzt nicht die Arbeit der Fachentwicklung energisch in die Hand nehmen, so bekommt das jedermann zu verspüren, hauptsächlich jedoch die von der Tiefe des Buchdruckerbegriffs und von der Erhabenheit seiner Ethik so sehr unorientierte jüngere Generation.

Die erhebliche Zahl der angemeldeten Hörer berechtigt uns zu den schönsten Hoffnungen.

Ladislau Novák, Fachkursleiter.

Josef Tanay

Wir würden uns eines Versäumnisses schuldig machen, wenn wir bei der Gelegenheit, daß die *Graphische Rundschau* von ihrem mehr als vierzehnjährigen Scheintod zum Leben erstand, ihren ersten, verdienstvollen Redakteur, *Josef Tanay*, nicht gedenken würden. Zu Danke sind wir verpflichtet jenem Fachmanne, der vor zwanzig Jahren, unter schwierigen Verhältnissen, die *Graphische Rundschau* ins Leben rief, um damit in den damals noch mageren Boden der Fachfortbildung die fruchtbringende Saat zu streuen.

Ein besonderes Spiel des Schicksals ist es, daß in dem Moment, als wir mit warmen Gefühlen an den Gründer unseres Blattes gedenken, in einem auch zur Begrüßung desselben verpflichtet sind, aus dem Anlasse, daß *Josef Tanay* bei Sommerbeginn sich in den Ruhestand zurückzog. Er trat in den Ruhestand genau nach zwanzig Jahren der Gründung der *Graphischen Rundschau* und nach

einer verdienstvollen, segensreichen und fruchtbaren Tätigkeit.

Das zu seinen Ehren veranstaltete Abschiedsfest gestaltete sich äußerst innerlich, da *Tanay* auf allen Gebieten des gesellschaftlichen Lebens seinen Teil herausnahm. Er war nicht nur ein hervorragender Fachschriftsteller und Redakteur, sondern auch ein erstangiger Fachmann. Er bekleidete viele Jahre hindurch die Vizepräsidentenstelle bei der *Budapester Bezirkskrankenkasse*, zu jener Zeit, als diese Stelle noch nicht mit Autos und Ministergehalt verbunden war wie heutzutage. Er zählt unter den Gründern der Allgemeinen Konsumgenossenschaft und bekleidete noch anderweitige öffentliche Funktionen. An diesem Abschiedsfeste steuerten die Vertreter aller Schichten der Buchdruckergesellschaft je einen herrlichen Strauß zu dem wunderbaren Kranze bei, den sie, aus den Verdiensten des *Josef Tanay* flechtend, um sein ehrenwertes Haupt wanden.

Unter den Begrüßungen seitens der Vertreter der Direktion, des Personals, der Gewerkschaft und der Kollegenkreise, fiel besonders die herzhafteste Begrüßung des *Budapester Buchdrucker-Gesangklubs* — des Rechtsnachfolgers des einstigen «*Ébredés*» — auf, in der die Sänger ihre Anhänglichkeit ihrem gewesenen Präsidenten, jetzt Ehrenpräsidenten gegenüber zum Ausdruck brachten.

Die Einzelheiten der Feier wollen wir hier an dieser Stelle nicht registrieren, da hierüber anderwärts bereits Erwähnung getan wurde. Zu bedauern ist es jedoch, daß der vielseitige *Josef Tanay* als unermüdlicher Apostel der Fachbildung an diesem Abend nicht genügend gewürdigt wurde. Wir begrüßen hiemit den nach vierundfünfzigjähriger Buchdruckerbetätigung in den Ruhestand zurückgezogenen Altmeister und werten Kollegen *Josef Tanay* als den Lehrmeister der jetzigen Buchdrucker-Generation. *Tanay* möge in dem Bewußtsein seine nach langjähriger emsiger Tätigkeit wohlverdiente Ruhe genießen, daß er nicht nur für sich selbst gelebt hat, sondern für die Buchdruckergesellschaft solche Werte schuf, wodurch er seinen Namen auf den goldenen Blättern der ungarischen Buchdruckergeschichte auf ewige Zeiten einprägte.

UNGARISCHE GRAPHISCHE RUNDSCHAU

Beiblatt der Fachzeitschrift „*Grafikai Szemle*“

XXV. JAHRGANG

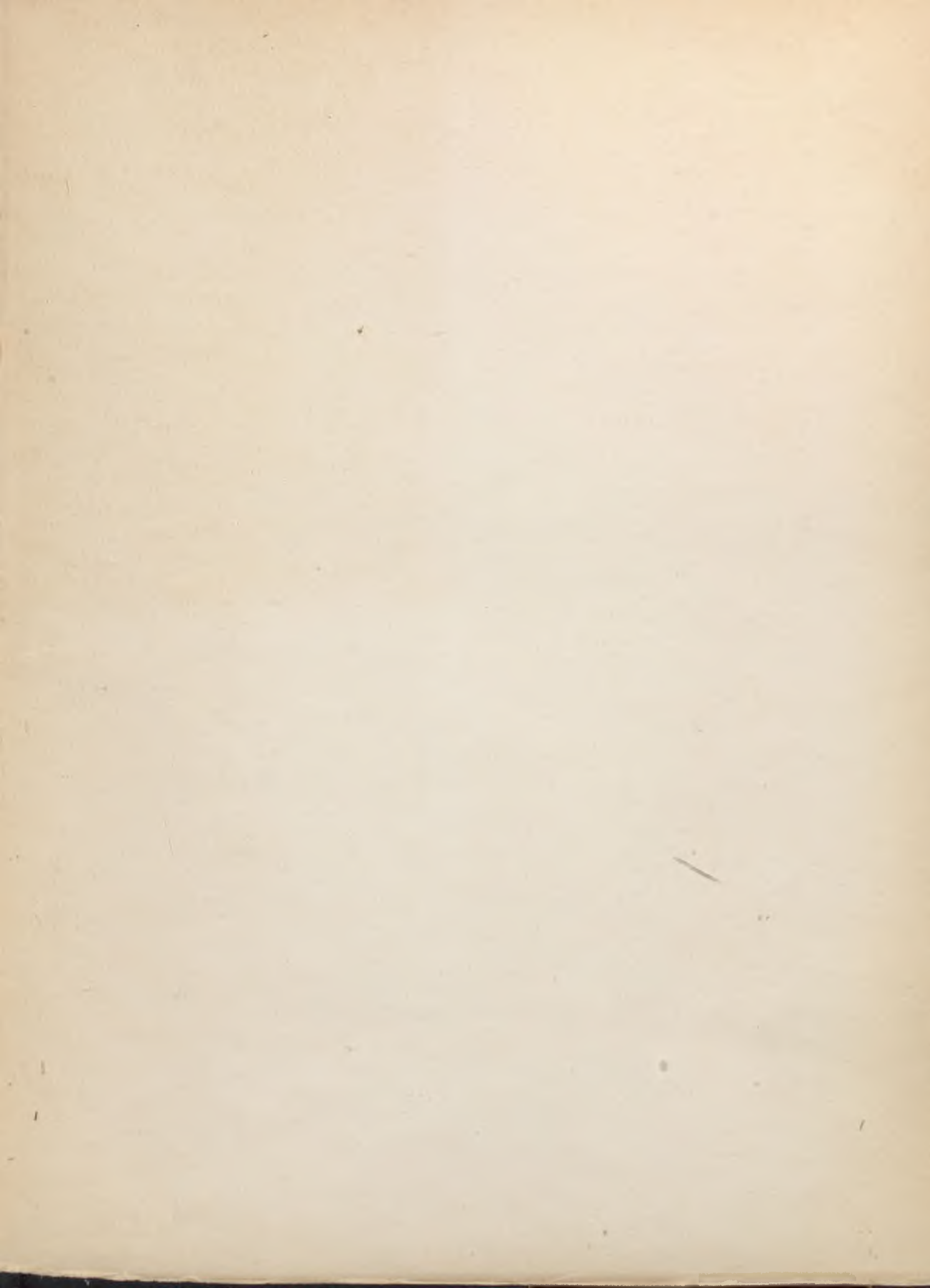
Erscheint mit Ausnahme der Monate Juli und August monatlich

Verantwortlicher Redakteur und Herausgeber:
Wilhelm Wanko

Hauptmitarbeiter: *Ladislau Novák*

Redaktion und Administration: *Budapest VIII., Conti ucca Nr. 4*
Druck der „*Világosság*“-Druckerei A.-G., *Budapest, VIII., Conti ucca 4.*
Technischer Leiter: *D. Deutsch*

VILÁGOSSÁG
KÖNYVNYOMDA RT
BUDAPEST

